

Tabor

BOG

NAROD

DOMOVINA

1977

EL FORTIN

7-8

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov • TAEOR je last in vestnik Tabora SPB • Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič • Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.352.870.

Naročnina: Argentina 600.— pesov; Južna Amerika 4.— dolarje; Evropa — Avstralija 6.— dolarjev; ZDA in Kanada 7.— dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države: 10.— dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, 1655, J. L. Suárez — Bs. As., Argentina, Telefon: 766-7513.

Naslovn a s l i k a

Ne množični bratomor junijskih dni leta 1945, ne popačena in lažnjiva zgodovina režimovih zgodovino piscev, ne vsi zagrizeni propagandni napori rdečih nasilnikov ne bodo mogli nikdar izbrisati s površja slovenske zemlje stopinj, ki so jih vanjo vtisnili junaški slovenski domobranci na svojih pohodih v boju za Boga — Narod — Domovino.

P O R A V N A J T E   N A R O Č N I N O !

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Nared, Domovino!

Julio-Agosto 1977

BUENOS AIRES

Julij-Avgust 1977

¡POR DIOS – PUEBLO – PATRIA!

Todos lo sabemos y lo conocemos: la violencia y la confusión que imperan en la vida cotidiana que nos toca vivir: el futuro mismo de la humanidad está incierto. Ella misma se halla dividida en dos frentes diametralmente opuestos, que luchan entre sí y hablan del diálogo, de coexistencia pacífica y de distensión.

Sabemos también, y es totalmente natural, que el agua y el fuego no pueden “coexistir” al mismo tiempo y en el mismo sitio, por más que hablen de coexistencia, diálogo y distensión. Físicamente es esto totalmente imposible y es fácil entender como así también explicar las causas de este fenómeno.

Dado el caso de coexistencia de los dos frentes ideológicos humanos — la así llamada tercera posición no es otra cosa que el disfraz auxiliar, empleado por uno de los dos frentes —, las cosas son mucho más difíciles de explicar y de entender a pesar de que todos somos totalmente conscientes que, las ideas fundamentalmente antagónicas nunca podrán coexistir sin interferencias permanentes hasta llegar a la victoria absoluta de una de las partes. Y esto lleva automáticamente a la aniquilación de la parte perdedora.

La así dicha sociedad cristiana y no-comunista, llamada libre y que es materialmente rica, está moralmente tan debilitada que ya no puede comprender que la fuerza del movimiento comunista no existe en la fuerza de la ideología marxista sino en la debilidad ideológica y moral de sus oponentes.

El cristianismo es el oponente natural del marxismo. La máquina propagandista del comunismo inventó la frase del “marxismo cristiano”, y la lanzó entre sus oponentes. Y la sociedad cristiana la está aceptando, como los Troyanos al famoso caballo.

Todavía estamos a tiempo, para que ésta misma sociedad se de cuenta, que, sin la moral fortificada y basada en la religión y en la fé en Dios, nunca podrá resistir eficazmente a la embestida implacable de

los rojos que, infiltrando sus agentes e ideas consiguen cada vez más desmoralizarla y confundirla en sus conceptos fundamentales.

El único camino posible lo enseñaron nuestros heroicos mártires hace más de treinta años cuando, siguiendo al llamado de nuestro visionario general Leon Rupnik, opusieron en circunstancias más adversas su resistencia a la embestida del comunismo internacional en nuestra patria lejana clamando:

¡Libres del mundo, uníos!
¡Por Diós — Pueblo — Patria!

ZA BOGA — NAROD — DOMOVINO!

Vsi vemo in ju poznamo: nasilstvo in zmedo, ki vladata v vsakdanjem življenju sedanjega časa: sama prihodnost človeštva je negotova. Ono samo je razdeljeno na dva popolnoma nasprotna tabora, ki se med seboj borita, a govorita o koegzistenci, dialogu in odjugi.

Vemo tudi, kar je popolnoma naravno, da voda in ogenj ne moreta „koegzistirati“ istočasno in na istem prostoru, pa četudi bi govorila o koegzistenci, dialogu in odjugi. Fizično je to popolnoma nemogoče in ni težko razumeti kot tudi razložiti vzroke tega pojava.

V slučaju „koegzistence“ obeh ideoloških taborov človeštva — takoimenovana tretja pozicija ni drugega kot pomožna maska uporabljena po enem od obeh taborov — je stvari mnogo težje razložiti in razumeti, čeprav se vsi zavedamo, da popolnoma nasprotni ideje ne morejo soživeti brez stalnih vmešavanj, dokler končno ena ne zmaga. To pa pripelje avtomatsko v uničenje premaganca.

Tako imenovana krščanska in nekomunistična družba, pravijo ji svobodna in je materijalno bogata, je moralno tako oslABLJENA, da že ne more razumeti dejstva, da ni moč komunizma v njegovi ideologiji, temveč v ideološki in moralni slabosti njegovih nasprotnikov.

Krščanstvo je naravni nasprotnik marksizma. Komunistični propagandni stroj je iznašel sedaj frazo o „krščanskem marksizmu“ in jo vrgel med svoje nasprotnike. In krščanska družba jo sprejema, kot so Trojanci znane-ga konja.

Še je čas da ta družba spozna, da brez močne morale, oprte v veri v Boga, se nikdar ne bo mogla uspešno ubraniti neusmiljenega navalu rde-čih, ki jo z infiltracijo svojih agentov in idej vsak dan bolj demoralizirajo in jo slabijo v njenih osnovnih konceptih.

Naši junaški mučeniki izpred več kot trideset let so pokazali edino pravo pot, ko so se, sledeč pozivu našega generala — vidca Leona Rupnika uprli v najbolj nasprotnih okoliščinah navalu mednarodnega komunizma v naši dalnji domovini s klicem:

Svobodni sveta, združite se!
Za Boga — Narod — Domovino!

NAŠE POSLANSTVO

TABOR SPB v Clevelandu je imel proslavo v spomin naših junakov Slovenskih domobrancev 26. junija 1977.

Proslava se je vršila pri spominski kapelici Orlovega vrha na Slovenski pristavi. Mnogo naših soborcev je prišlo tudi iz Kanade in je z njimi prišel č. g. Časl, ki je bil somašnik pri Božji službi in ostalih cerkvenih obredih, ki jih je letos daroval č. g. Mirko Kozina.

Zelo pomembne besede je povedal v svoji pridigi duhovnik Kozina in jih tu objavljam. (Op. ur.)

V luči današnjega evangelija skušam doumeti pravi pomen našega shoda tu na Orlovem vrhu. Zdi se mi, da ta slovesni dan ni le letni poklon našim velikanom — Domobrancem in vsem, ki so položili svoja življenja na oltar domovine. Vidim v tej slovesnosti priložnost, ko se vprašamo, kaj je naše poslanstvo.

Tek Kristusovega življenja na zemlji se je bližal h koncu. „Ko so se dopolnjevali dnevi, da bi bil vzet v nebo, se je tudi sam namenil iti v Jeruzalem“ (Lk 9, 51—52).

Na tem zadnjem potovanju v „Sveto mesto“ je Gospod iz samarijskih brijov že gledal na sprejem, ki so mu ga judovski voditelji in po njih zapeljano ljudstvo pripravljali v dneh „opresnikov“. Kot skioptične slike so se v Gospodovi duši vrstili zgodovinski in za vse človeštvo nadvse važni dogodki. Videl je večer nesramne izdaje. Zgrozil se je nad podlo nočno aretacijo in nad sklepom „ljudskega“ sodišča. Telo mu je zatrepetalo, ko je videl samega sebe viseti na lesu križa!

Toda kljub sramoti in trpljenju, ki ga je čakalo v mestu, je Kristus pogumno korakal v Jeruzalem. Tu bo dopolnil poslanstvo, ki mu ga je bil Oče dal, ko ga je bil poslal na svet. Prišel je na zemljo, da bi zemljani imeli življenje in ga imeli v izobilju“ (Jn 10, 30). Očetova volja je bila, da bo položil svoje življenje za rešenje sveta!

In tako strašno daritev pričakuje Oče od Sina?! Res, da v srcu odpušča vsem! Ne more pa pozabiti nepopisne slepote in zlobe lastnega ljudstva ter hinavščine judovskih voditeljev. Ti so mu vzeli dobro ime in ga ožigosali s podlimi psovkami: „Hudega duha ima! Glejte, požrečnej je in pijanec, prijatelj cestnarjev in grešnikov“ (Lk. 77, 34).

Pajdaši se z biriči, ki mozgajo davke iz ljudstva v korist rimskega cesarja. Kolaborira z okupatorjem in odobrava delo njegovih judovskih uslužbencev. Ljudstvu celo pridiguje: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je božjega“ (Mt 22, 21). Ljudstvo ga posluša in mu sledi! Preveč vpliva ima na ljudske množice! „Moramo se ga iznebiti!“ — so sklenili judovski vodniki. „Če ga pustimo pri življenju, bo rimski okupator

uničil naš narod. Vržimo med ljudi, da je narodni izdajalec. Da! Kristus je narodni izdajalec! To bo užgalo! To bo ljudi vrnilo v naš tabor.

„Smrt izdajalcem! Smrt Fašizmu. Svobodo narodu! Žrtve morajo biti! Umreti mora! Na križ z njim!“

Pred vrati Jeruzalema se je Gospod ustavil. Naj gre notri? Ponižanje, trpljenje in sramotna smrt mu bo prizanešana, če se vrne v galilejske hribe. Naj prosí Očeta, da ga pusti pri življenju „Oče, reši me iz te ure“

Nikdar! „Zato sem v to uro prišel! Prišla je ura, da se povelíča Sin človekov“ (Jn 12, 23, 28). Očetova volja se mora zgoditi! Grešni svet pričakuje od njegove smrti življenje in rešenje. Ne sme se in ne more se upreti Očetovi volji. Noče strahopetno razočarati grešni svet. Hoče ga rešiti in osvoboditi izpod satanove sužnosti.

Le bojazljivec gleda, kje bi najlažje in najvarnejše rešil svojo kožo. Edino omahljivec se vrti, kot petelin na strelovodnem drogu, in se suče po vetru kot „brezvodni oblaki, ki jih vetrovi mimo pode“ (Jd 12). Le strahopetni koristolovec „se nazaj ozira“ (Lk 9, 62), obsoja, kar je morda nekdanj odobraval, za kar se je celo nekoč boril, ponuja roko ljudem, ki so ga še včeraj blatili in preganjali. Edino hleva klečeplazi in moledva uzurpatorja in njegove poslane za „skodelico leče“ (Gn 25, 24).

Tisti, ki so v službi Resnice in hodijo za Kristusom takega kameleonstva niso zmožni. Vsem, ki sta jim Očetova volja in dobrobit naroda nekaj svetega, je klečeplazenje, polovičarstvo in barantanje z ideali gnusoba in izdajalstvo!

Slovenski Domobranci so se tega zavedali! Rajši so izpili kelih trpljenja do dna, kot pa da bi bili zatajili svoje prepričanje, zavrgli Boga in se izneverili svojemu poslanstvu. Bili so v službi Resnice. Borili so se za svobodo slovenskega naroda.

Bog je te „poročnike“ Resnice, te hrabre bojvnike za svobodo domovine, v svoji nam nerazumljivi, pa nič manj neskončno sveti Previdnosti, poklical k sebi, ko so v božjih načrtih dopolnili svoje slavno poslanstvo na zemlji.

Kot nekdanj njegov Sin, so tudi sinovi slovenskih očetov in mater darovali svoja draga in mlada življenja za Boga in slovenski narod. Njihova kri pa je polnila kraške jame in se pretakala v potokih križem Slovenije.

Kakor nekdanj judovskim voditeljem, je neskončno dobi Bog dovolil tudi slovenskemu rdečemu sovragu, da je zatajil vse, kar je bilo božjega in svetega Slovencem. Na pogorišču krščanskih resnic, v pepelu človeških svoboščin in osebnih pravic pa je rdeči zmaj potem, ko je pobil branilce narodnih svetinj in narodne svobode, začel graditi novo družbo; človeka brez vere, upanja in ljubezni; človeškega robota brez svobode in odgovornosti; človeka brez ponosa in narodne zavednosti!

Pri gradnji te nove družbe so komunisti neprestano slepili ljudstvo, za čas in razmere primerno taktiko. Danes so ti „tesarji novega sveta“

prišli na dan z novo iznajdbo. Bojim se, da je ta načrt v zgodovini komunizma morda najbolj satanski in vsem, ki so dobre volje, najbolj nevaren. Je to propaganda o „krščanskem marksizmu“.

Na žalost se ta kontradikcija o „krščanskem marksizmu“ širi danes po svetu kot črna kuga v Srednjem veku. In to ne samo v državah Južne Amerike. Gotovo vam ni neznano, kako teorija o sožitju komunizma s krščanstvom osvaja srca slovenske mladine pod vplivom znanega pokojnega modernističnega teologa. Tu v Severni Ameriki, se mi zdi, da laž o „krščanskem marksizmu“ kalj celo v srcih nekaterih naprednih duhovnikov in teologov in postaja evangelijski študirajoče mladine.

Nam, ki smo bili priče vsemogočnim komunističnim nakanam „krščanski marksizem“ pomeni isto kot račka, da se je O. F. borila ne proti Cerkvi pač pa proti klerikalizmu. Mi, ki poznamo bistvo brezbožnega komunizma iz lastnih izkušenj, vemo, da v komunistični filozofiji ni prostora za krščansko teologijo. Samo norec in tisti, ki noče poznati komunizma, moreta trditi, da se Resnica in laž. Bog in satan, ki je „lažnik in oče laži“ (Jn 8, 45), Kristus in Karl Marx rokujejo!

Bolj in bolj sem prepričan, da je imel Bog z nami poseben načrt in ga še ima! Smo li po golem naključju bili rešeni gotove smrti? Zakaj je Bog poklical peščico slovenskih Lazarjev iz grobov? Zakaj nas je razmetel po celem svetu, kot je apostole pred dvatisoč leti?

Zato, ker nas je Bog izvolil za apostole današnjih dni! *Smo božji poslanci, njegovi poročniki; priče, žive priče komunistične prevare!* Bog nas je izbral zase in nam naložil težko in odgovorno poslanstvo: „Govorite vsem, posebno še katoličanom, da je propaganda o „krščanskem marksizmu“ nesmisel, prevara, hudobna in nevarna laž! Da, ena najbolj zlobnih in nevarnih komunističnih zank, s katero hoče satan minirati Cerkev in slepiti kler kot vernike!“

Se li zavedamo našega poslanstva? Nam je jasno, da smo apostoli Resnice za današnji čas in za okoliščine, v katerih živimo?! Angel Gospodov, ki je po Kristusovem Vnebohodu odprl vrata ječe apostolom v Jeruzalemu, tudi nam ukazuje: „Idite, govorite ljudstvu vse besede tega življenja“ (Ac 5, 20).

Apostoli se niso obotavljali in tehtali besede in izbirali diplomatske izraze. Brez strahu in kar naravnost so vsekali: „Vi ste Jezusa razpeli na les! Vi ste ga umorili! Mi pa smo priče vaše zarote, vaše izdaje in vse vaše zlobe!“ (cf Ac 5, 30—32).

Mi, žive priče komunistične zarote in izdaje in krvavih zločinov, ne smemo molčati! Svetu moramo brez strahu oznanjati resnico o hudičevi zlobi brezbožnega komunizma. Vsem, posebno še naši mladini, moramo predstaviti morilce slovenskih rodoljubov, kot tudi imena in krvavo daritev njihovih žrtev. „Bela Knjiga“, ki ste jo pred leti izdali, je tako pomembno zgodovinsko delo, da se vsi „Belogardizmi“, „Sveti Urhi“, „Po Sledovih

črne Roke“ in neštete druge komunistične čevkarije, razblinijo v prah pod težo zgodovinske resnice, ki je nagromadena v „Beli Knjigi“.

Zapoved, ki jo je Mojzes dal judovskim očetom, vam, slovenski očetje, tudi jaz danes polagam na srce: „Razloži svojemu sinu pomen tega dneva. Obhajam ta dan — Veliko noč v vsej slovesnosti, ker me je Gospod rešil egiptovskega jarma in sužnosti“ (Ex 13, 8).

Lepo in hvalevredno je, da se vsako leto zberete na Orlovem vrhu. Je to namreč dan slovenskih „opresnikov“, spomin krvavih daritev naših nepozabnih junakov-mučencev!

Če je bilo obhajanje tega dne pomembno v preteklosti sem mnenja, da je ta nedelja danes in v prihodnosti večje važnosti kot kadar koli poprej. In to iz dvojnega razloga:

Prvič z ozirom na morebitno zadnjo in najnevarnejšo laž komunistične zarote: nauk o „krščanskem marksizmu“. Božji apostoli smo. Pod varstvom Marije Pomagaj in pod njenim vodstvom rušimo hudičevo laž z vsemi moralnimi sredstvi.

Drugi razlog te slovesnosti je pa past slovenskih komunistov. Jo navstavlja vsem Slovincem križem sveta. Je nevarno mamilo, ki naj bi uspavalo slovensko proti-komunistično borbo in prineslo končno zmago komunizmu.

Ni vam neznano, da nam slovenski komunisti in njihovi plačanci, nekateri od njih „so izšli izmed nas, toda niso bili od nas. Kajti če bi bili od nas, bi ostali z nami“ (1 Jn 2, 18), da se poslužim Janezovih besed, ponujajo roko. Govore o „narodni spravi“. „Čas je“, nam čevkajo, „da se spravimo in pozabimo, kar se je med revolucijo dogajalo v Sloveniji...“

Prijatelji, rotim vas resničj na ljubo, nikar ne nasedajte lepo donečim komunističnim „šlagerjem“ o „narodni spravi“, ki ga slovenski komunisti in njihova „koristna budala“ igrajo slovenskim izseljencem in posebno še slovenskim mladim Amerikancem.

Sprava, pa naj bo osebna ali narodna, je možna samo v slučaju, ko se zločinec zave svojega dejanja, ga javno prizna in se ga obtoži; prosi za odpuščanje in zadosti pravici s tem, da poravna škodo, ki jo je s svojim zločinom naredil!

Slovenski komunisti svojih nesramnih zločinov do danes še niso priznali! Kjer pa ni obtožbe, kjer ni kesanja, tam tudi ni prostora za spravo! Bog odpusti greh ne zvitemu lisjaku pač pa spokornemu cestnarju (Lk 18, 14), spokornemu grešniku, ki se svojih grehov obtoži in skesa.

Čeprav moramo moliti za sovražnike, da, celo ljubiti jih moramo, in naše poslanstvo tega vidika ne sme izključiti, vendar resnična sprava zahteva ne samo ljubezni in odpuščanja nedolžnega, pač pa resnega spreobrnjenja krivca!

V čast božjo, v korist Cerkve in našega naroda bodimo poslanci

Resnice. To je tudi tvoja naloga, slovenska-ameriška-kanadska mladina; saj si rod glasnikov in prič slovenskega trpljenja.

„Vi ste sinovi političnih emigrantov“, je zapisal Zorko Simčič v „Siju“. „Zavedati se morate, da vam je v ponos in čast biti potomci takih ljudi, teh novih plemičev v zgodovini (slovenskega naroda). V svesti si pa morate biti, da vam ta pripadnost prinaša tudi odgovornost. Vi niste ‚kdor koli‘, in tako ne morete delati ‚kar koli‘. Imate svoje poslanstvo.“

Nadaljujte delo vaših staršev. Bodite združeni, složni med seboj! Mirajte brezbožni komunizem po šolah, univerzah, v uradih, v Cerkvi, da, povsod kjer koli delate, kamor koli vas je Bog poslal. Ostanite v službi Resnice. Vaša doslednost v borbi proti rdečemu krivoverstvu 20 stoletja ne bo samo pomagala rešiti Amerike. Prišel bo čas, ko vam bo matična domovina, Slovenija, hvaležna, da ste nadaljevali delo in poslanstvo, ki so ga vaši starši začeli in vodili v prepričanju in nadi, da bo slej ko prej rdeča laž premagana z mečem Resnice. Amen.

ZA ZGODOVINO

GENERAL LEON RUPNIK – DELAVSTVO

(Nekaj gradiva iz arhiva izvirnih dokumentov)

Dragi dr. Stanko!

Ljubljana, 9. 10. 1944.

V prilogi Ti pošiljam zaželeno podrobno poročilo o položaju v DPA opremljeno s predlogi za izboljšanje in za usmeritev DPA k pravemu slovenskemu stanovskemu cilju po smernicah g. prezidenta.

Prosim Te, imej poročilo za strogo zaupno! Za eventuelna podrobna tolmačenja posameznih točk sem Ti vedno na razpolago.

Posreduj, prosim Te, v smislu mojih predlogov na najvišjem mestu.

Iskreno Te pozdravlja

Jan Maks

Poročilo

Momentno stanje v Delavski protikomunistični akciji je naslednje:

1. Glavni odbor Delavske protikomunistične akcije (DPA), ali po novem Glavni posvetovalni odbor DPA je še vedno nekoliko pod vtisom v začetku septembra izvršenega razpusta in kljub ponovni restavraciji. Le po uvidevnosti g. prezidenta, ki je delavski propagandni referat podredil

direktno sebi in s tem odstranil vsa škodljiva trenja z aktivno propagando, mi je bilo mogoče v mesecu septembru, od ponovne vpostavitve odbora dalje vsaj v neki meri spraviti delo nazaj v stari tir, vendar pa vse tozadefne ovire še niso odstranjene, zlasti, ker se predstavniki vseh bivših delavskih grup trdnovratno upirajo vsakemu sodelovanju z Ljotičevci.

2. Delo Glavnega odbora DPA se je nanašalo vse do maja 1944, t. j. do prihoda Cergola & Co. iz Belgrada, izključno samo na delavsko propagando in njeno izboljšanje ter deloma tudi na izboljšanje delavskega gmočnega položaja. Vsi člani glavnega odbora so se sicer zavedali, da so v preteklosti pripadali različnim svetovnonazorskim delavskim organizacijam, toda zavedali so se tudi, da je bilo to v preteklosti! Po prihodu g. Bavdka, ki je prišel v pisarno kot moj namestnik ali koreferent, za katerega nisem niti prosil, niti ga nisem rabil, pa so se med člani odbora, parkrat celo na seji začela politična trenja, katerih niti ni bilo mogoče preprečiti, ker jim je Bavdkova navzočnost prilivala vedno novega olja. Kljub temu pa lahko trdim, da se niti glavni odbor, niti predavatelji niso nikdar oddaljili od skupne slovenske linije, ki jo zastopa in vodi g. prezident.

3. Današnja sestava Glavnega posvetovalnega odbora je z ozirom na biveše politično prepričanje njegovih članov naslednja:

A) Žužek France in Učakar Lojze sta bila člana Jugoslovanske strokovne zveze (krščanska socialista), ki sta se tekom sedanjje vojne ločila od svoje matične organizacije in pozneje vstopila v DPA.

B) Gašperčič Valentin predstavlja v tem odboru socialne demokrate. Oficijelna skupina socialnih demokratov je namreč proti g. prezidentu v pasivni resistenci, da ne rečem celo v obstrukciji.

C) Dr. Branko Alujevič in Joško Zemljčič sta bila člana „plave“ delavske organizacije, ki se je politično vezala na Puclja in JNS.

D) Vrhovec Ernest, Jonke Jože, Horvat Avgust, Češnovar Viktor, Urbanc France, Grebenšek Slavko in Sitar Alojzij so bili preje člani „zelenih“ delavskih in nameščenskih organizacij, ki so se politično vezale na SLS ozir. JRZ.

E) Besov Drago, Logar Filip, Pleško France, Gajeta France in Bevc Ivan se preje niso niti strokovno niti politično vidno eksponirali in so bili v Glavni odbor DPA izbrani direktno iz delavskih vrst.

F) Bavdek Boris zastopa v tem odboru Zboraše. Zboraši delavstva v Sloveniji nikdar niso imeli ničesar za seboj in ga tudi zdaj prav ničesar nimajo. Zato v nasprotju z ostalimi člani odbora ne predstavlja Bavdek v tem odboru delavstva, ampak predstavlja tam samo ljudi, ki so ga v ta odbor poslali. V tem je v glavnem treba iskati tudi vzrok za nerazpoloženje proti Bavdku od strani ostalih članov glavnega odbora oziroma v zadnjem času tudi predavateljskega kadra.

O političnem zadržanju članov glavnega odbora izven delokroga odbora sicer nimam namena poročati, ker bi s tem prekoračil svoj propagandni

delokrog. Kljub temu pa naj omenim, da se dr. Alujevič po vsej verjetnosti zavzema na eni strani za ilegalno, na drugi strani pa podpira nezdrava stremljenja socialnih demokratov v Delavski zbornici, katere predsednik je dr. Alujevič. Ravno zaradi tega, ker on predstavlja v našem odboru Delavsko zbornico, pa je težko debatirati o njegovi odstranitvi iz glavnega odbora, dokler je predsednik zbornice. Morda bi kazalo misliti na to, da se za predsednika Delavske zbornice postavi primernejšega človeka, ki bi bil vreden absolutnega zaupanja g. prezidenta. Potem bi se dalo debatirati tudi o tem, da se dr. Alujevič s svojimi vplivi vred odstrani iz Glavnega posvetovalnega odbora DPA. Glede predsednika DPA Žužka sem mnenja, da se politično ne eksponira, pač pa se zelo eksponira na verskem področju, kjer njegovo delo prehaja včasih že v fanatizem. Vendar pa sem glede njega mnenja, da delu DPA ne škoduje, kajti vsi sodelavci ga imajo zelo radi. Treba ga je samo nekoliko „bremsati“, da ne zaide v ekstreme. Nujno potrebna pa je odstranitev zastopnika Zborašev Bavdka, katerega navzočnost ovira delo glavnega odbora in predavateljskega kadra. Dasi je izvrsten uradnik, je zaradi tega tudi njegov položaj v pisarni DPA nemogoč.

Za ročne delavce, ki sede v omenjenem glavnem odboru, sem popolnoma siguren, da so popolnoma zvesti smernicam, katere preko mene dobe od g. prezidenta. Za umske delavce, takoiimenovane „piontarje“ ali bolje „Hochstaplerje“ pa bo treba poskrbeti, da se polagoma nadomeste z idejno popolnoma zdravimi ročnimi delavci. To nadomeščanje se v sporazumu z g. prezidentom postopoma že vrši. V odboru je sedaj 12 ročnih delavcev in 8 nameščencev, katere bo treba vsaj v večini še izmenjati.

4. V politične odnose članov PAD imam zaradi prekratkega časa obstoja še zelo slabe vpogleda, zato danes o tem še ne morem dati nobene konkretne izjave. Zdi se mi samo, da med njimi ni nobenega človeka, ki bi bil pripravljen svoja lepa gesla o socialni pravičnosti tudi v praksi izvajati. Sedanja od oblasti izvedena blokada mezd jim pride ravno prav, da lahko na račun delavcev bogaté in postajajo tipični vojni dobičkarji. Radi tega sem mnenja, da bo na tem sektorju potrebno še veliko dela, predvsem pa najprej temeljite preučitve razmer in oseb.

5. Posebej moram omeniti, da resnično slabo delavsko gmotno stanje na vseh področjih zelo ovira našo pozitivno propagando. Kot najbolj tipičen primer slabih plač naj omenim Pivovarno Union. Tam delavec cel mesec zasluži komaj 700—800 Lir. Razumljivo je, da delavec s tem denarjem ne more živeti in, da je zbog svojega slabega zaslužka izpostavljen ter mnogo bolj dovzeten za komunistično propagando, kakor pa bi bil ob pravični plači. Zaradi tega delavstvo od nas zahteva neprenehoma novo ureditev mezdnih pogojev. Zavedamo se sicer, da je v tej zahtevi tudi precej komunističnega masla, toda, ako hočemo biti pravični, moramo kljub temu priznati, da je na tem polju nujno potrebno, da se nekaj ukrene. Pri tem ne smemo prezreti, da se tudi cene v zadnjem času neprenehoma dvigajo. Pogledjmo najprej dvig cen racioniranih živil v zadnjem mesecu, nato pa

vzemimo v roke zadnje številke Službenega lista. Tam bomo videli celo vrsto novih cenikov za krojaška dela, modistovska dela, razni materijal itd. In nove cene so daleko višje od prejšnjih. Iz tega je razvidno, da je blokada delavskih mezd krivična, kajti o pravični blokadi mezd vsled čuvanja stabilnosti valute bi mogli govoriti samo takrat, kadar bi bile dokončno blokirane tudi cene življenjskih potrebščin. Ker pa blokada cen ni izvršena, temveč se nasprotno cene stalno *uradno* zvišujejo, je nujno potrebno izvesti v gotovem obsegu deblokado mezd. S tem ukrepom bi se naše vsenarodno gibanje med delavstvom postavilo na novo podlago, dalo bi se mu več zaleta in vzpona. Ako se da na tem področju kaj napraviti, tedaj je to nujno potrebno, če je sploh kaj potrebno! Vedeti je namreč treba, da beda v gotovih delavskih četrtih postaja silna in nepremagljiva. Lačni ljudje pa so marsičesa zmožni! Ako pa bi se vsled stališča nemških oblasti ne dalo napraviti v tem pogledu ničesar, tedaj pa se na vsak način morajo dvigniti mezde vsaj v tistih podjetjih, kjer so plače najslabše, podjetja pa imajo absolutno gospodarsko kritje za te povečane izdatke, kajti razumljivo je, da povišanja plač ne smejo iti več na račun povišanja cen produktov, ker se sicer nahajamo v začaranem krogu. Naj velepodjetja, ako ne gre drugače, začnejo svoje rezerve; ako bi tudi te ne zadostovale, magari zlate rezerve! Samo energični ukrepi oblasti na tem področju lahko resnično dvignejo delavsko moralo in dajo delavstvu trdno prepričanje, da je sedanja oblast res za delavce, odnosno vsaj tudi za delavce. Ako bi bilo potrebno, sem pripravljen staviti tozadevne konkretne predloge.

6. O delu referata za propagando med ročnim delavstvom ne bom s tehnične plati podrobneje poročal. Pač pa v svrhu točnega pregleda opravljenega dela prilagam poročilo o stanju referata dne 30. septembra 1944.

7. V nujni zvezi z delavskim narodnim gibanjem (ne s propagando!) bi bile gotove spremembe v samoupravah, pa tudi na vodilnih uradniških mestih delavskih institucij n. pr.: Delavski zbornici, Zavodu za socialno zavarovanje, Pokojninskem zavodu, Bratovski skladnici itd. Le Borza dela je sedaj v glavnem že urejena. Na vsak način je namreč potrebno preprečiti, da bi v delavskih institucijah odločali ljudje, ki so glede sodelovanja s sedanjo oblastjo v obstrukciji. Tukaj mislim predvsem na socialne demokrate, na tiste, ki so prej 20 let delavstvo zavajali, ki so prevajali v slovenščino Marxa in Ljenina in se tudi do danes še niso izpreobrnili, temveč govore o maščevanju proti domobrancem itd. Ako bi bilo potrebno, lahko postrežem s konkretnimi poročili. Delavski protikomunistični akciji naj se da nadzor nad vsemi delavskimi institucijami. Ta nadzor ima politični značaj!

8. Glede bodočega dela DPA nisem pesimist. Vsled izboljšanja dela pa stavim sledeče konkretne predloge:

a) DPA naj se da možnost, da bo lahko v primerih najhujše revščine in pomanjkanja v eni ali drugi tovarni izposlovala izboljšanje gmotnega

položaja prizadetih delavcev. To bo v sedanji situaciji najboljša propaganda proti komunizmu!

b) DPA naj se poveri politično nadzorstvo nad poslovanjem vseh delavskih institucij v Ljubljani. Riba namreč smrdi pri glavi in glave komunizma med delavstvom se nahajajo na vodilnih mestih delavskih institucij.

c) V DPA naj se onemogoči vsak politični vpliv. Glede izločitve vpliva vseh ostalih grup, v kolikor ta vpliv še obstoja, prevzamem obvezo na sebe. Glede izločitve Ljotičevcev pa prosim tozadevnih ukrepov s strani g. prezidenta.

d) V doglednem času naj se izmed predstavnikov DPA in PAD osnuje nova po pariteti zgrajena formacija, v kateri bodo delavci in delodajalci sedeli skupno. Ta formacija naj se imenuje Slovenski medstanovski svet (SMS) in naj prevzame v trgovini, obrti in industriji enako vlogo, kakor jo ima Kmetijsko poverjenišvo za kmečki stan.

Popravek: V pismu duh. svet. Karla Škulja prezidentu gen. Leonu Rupniku z dne 3. 2. 1945, objavljenem na str. 131 Tabora, 1977 št. 6, je tiskarski škrat zamenjal četrto in peto vrsto. Prosim pri čitanju to upoštevati. Hvala.

Zunanje ministrstvo Združenih Držav o Slovenskih Domobrancih

Soborec g. Anatol Fabiančič nam je iz svojega hvalevrednega prizadevanja dal na razpolago sledeči izvirni dokument. — Op. ured.

DEPARTMENT OF STATE
Washington, D. C. 20520

(Seal)

May 9, 1977

Dear Mr. Fabiancic:

Your letter of January 31 requesting information on the Slovenian Home Guard has been referred to this office for reply.

We do not have at our disposal any official reports or documentation regarding the conduct of military operations in Yugoslavia during World War II, but it is known to us that the Slovenian Home Guard (Domobranstvo), was a military formation deployed by local Slovenian authorities in portions of Yugoslavia occupied during World War II by Italian forces or falling within the general domination of Italy. These Domobranci, under the command of a Gen. Leon Rupnik, were generally deployed against Yugoslav partisan units. Some bibliographical information on the Domobranci

is presented in *Yugoslav Communism: A Critical Study*, prepared for the Subcommittee to investigate the Administration of the Internal Security Act and Other Internal Security Laws of the Committee on Judiciary, United States Senate, 87th Cong., 1st Sess. (Washington, 1961), pp. 114—115.

I hope this information will be of assistance to you.

Sincerely yours,
Director, Operations Staff
(Sgd.) Frederick Aandahl
Office of the Historian

N a š p r e v o d :

DRŽAVNO TAJNIŠTVO

9. maj 1977.

Dragi g. Fabiančič!

Vaše pismo z dne 31. januarja, v katerem prosite za informacijo o Slovenskem domobranstvu, je bilo predloženo temu uradu v odgovor.

Ne razpolagamo z nikakršnimi uradnimi poročili ali dokumentacijo z ozirom na izvajanje vojaških operacij v Jugoslaviji za časa druge svetovne vojne, toda znano nam je, da je bilo Slovensko domobranstvo vojaška formacija, s katero so razpolagale lokalne slovenske oblasti v tistih predelih Jugoslavije, ki so jih za časa druge svetovne vojne zasedle italijanske sile, oziroma so padli pod splošno dominacijo Italije. Ti domobranci, pod poveljstvom gen. Leona Rupnika, so se bojevali na splošno (lahko tudi: poglavitno, samo... Op. prev.) proti jugoslovanskim partizanskim enotam. Nekoliko bibliografske informacije o domobrancih navaja: *Jugoslovanski komunizem, Kritična študija*, ki je bila pripravljena za pododbor za raziskovanje administracije z ozirom na Zakon notranje varnosti in druge pravne predpise za notranjo varnost v okviru pravosodnega odbora Senata Združenih Držav, 87. Kongres, 1. zasedanje (Washington, 1961) str. 114—115.

Upam, da Vam bo ta informacija v pomoč.

Z iskrenimi pozdravi
Frederick Aandahl, l. r.
Direktor, Operacijski štab
Zgodovinski urad

Ne pozabite, da „TABOR“ nima za seboj političnih organizacij, ki bi plačevale njegove dolgove! — Svoj „TABOR“ vzdržujete samo vi, njegovi zvesti bralci. Poravnajte zaostalo naročnino pri zastopniku, ki vam ga daje! Samo tako boste lahko prejeli ta naš edini zares demokratični glasnik v zdomstvu še naprej. Zvestoba za zvestobo!

Helsinki v Beogradu

London: Anna Mac Silver, rojena v Winnipegu, Kanada, študentka, je ena izmed dvanajstih žena, ki so bile izgnane iz Jugoslavije, ker so nameravale demonstrirati pred zgradbo, v kateri se je vršila konferenca ambasadorjev, ki so v Helsinkih podpisali pakt o človeških pravicah posameznikov. Teh 12 demonstrantk je bilo izgnanih iz Jugoslavije in nimajo pravice povrniti se eno leto. Anna Silver je povedala, da je imela vsaka demonstrantka napis in članke, katere so mislile izročiti navzočim, pa jim je vse to jugoslovanska policija zaplenila.

Namen nameravanih demonstracij je bil, je izjavila ta Kanadčanka, da se vključijo v razgovore ambasadorjev tudi človečanske pravice posameznikov, o katerih bodo razpravljali kasneje v oktobru, ko bodo ocenjevali rezultate deklaracije, ki je bila podpisana v Helsinkih pred dvema leti.

Gdč. Silver je povedala, da jih je jugoslovanska policija ob devetih zjutraj obvestila, da morajo iti z njimi. Ker se temu povabilu niso hotele odzvati, jih je policija takorekoč odnesla v policijske prostore hotela. Po narodnosti so demonstrantke bile iz Danske, Zahodne Nemčije, Holandske, Italije, Norveške, Švedske, Amerike, Anglije in Kanade. Rečeno jim je bilo, da bodo ambasade vseh teh dežel o tem postopku obveščene, pa se to ni zgodilo. Podpisati bi morale neke listine; ker pa so bile v našem jeziku in jih niso mogle razumeti, so to odklonile. — —

Kakšna ironija! Ta konferenca, ki bi morala ugotoviti, da se vsi podpisniki helsinkiške izjave držijo pravil, ki dajejo svobodo narodom in zasebnikom, se vrši v državi, v kateri osebne svobode posameznikov in narodov ne priznajo! Poleg tega lahko s sigurnostjo ugotovimo, da je v Jugoslaviji procentualno več političnih zapornikov, kot pa v Sovjetski Zvezi.

ZA BELEŽNICO

Za kaj ga imamo . . . ?

Stotine organizacij in ustanov vseh narodov zemeljske oble so podpisnikom helzińskiškega dogovora, katerih predstavniki so se sredi junija t. l. zbrali v Beogradu, da bi pripravili konferenco, na kateri bodo ocenili, v koliki meri države podpisnice sporazum izpolnjujejo, poslale izjave, spomenice in pozive, v katerih na osnovi konkretnih primerov opozarjajo na sistematično kršenje človeških pravic v državah s komunističnimi in drugimi nedemokracičnimi režimi.

Med stotinami teh organizacij in predstavništev smo z veseljem zasledili tudi slovenske zastopnike „Liberalne internacionale“ in „Skupine za demokratično alternativo“ v Jugoslaviji, ki ob živih primerih Mihajla Mihajlova, Djura Djurovića, Marka Veselice in Franca Miklavčiča — ter premnogih drugih neimenovanih — vladne delegate udeležencev konference nujno pozivajo, naj, „dokler se nahajajo v Belgradu, priskočijo na pomoč političnim jetnikom in drugim državljanom Jugoslavije“.

Mi se tem apelom nismo mogli pridružiti iz enostavnega razloga, ker se uradni glasniki in zgodovinopisci našega vrhovnega političnega predstavništva v zdomstvu že nad trideset let z občudovanja vredno marljivostjo trudijo bolj kot komunisti, da bi slovenskim domobrancem z njihovim vrhovnim poveljnikom generalom Leonom Rupnikom na čelu ostala oznaka — kvizlinške organizacije, ki je, žal, ni mogel izbrisati niti čudodelni „revolucionarni akt“ Narodnega odbora v noči 3. maja 1945 na Taboru v Ljubljani.

Toda zatrdno smo pričakovali, da bomo potem med stotinami drugih ki so poslali svoje spomenice, našli tudi naše vrhovno politično predstavništvo v zdomstvu. Saj bi se po svoji očitno neozdravljivi privadi — v tem primeru celó upravičeno — še omembi besede domobranstvo lahko umaknilo... Pa smo se hudo razočarali. Našega vrhovnega političnega predstavništva v zdomstvu med bojevniki za človeške pravice nismo izsledili. Še to edinstveno priložnost, ko bi nam lahko dalo vsaj en prijemljivi primer svojega delovanja, je pustilo iti mimo... Ali pa je v Titovi Sloveniji zanj s človeškimi pravicami — ne že sorodnikov pomorjenih domobrancev, temveč tudi njegovih lastnih zvestih sledbenikov — vse v redu? —

Stane Buda

UMIK IZ SLOVENIJE

(Spomini: 15. del)

V prejšnjem članku sem omenil, da sem bil s 24. četo 4. maja v Ložinah, ki ležijo nekako 7 km pred Kočevjem. V zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne — 5. maja — so šle mimo nas še zadnje skupine umikajočih se civilnih beguncev in vojaških enot, potem smo pa ostali sami; le kak posamezen oklopnik se je še pojavil na cesti. Četa se je na ta način brez vsakega višjega poveljstva izpremenila v zaščitnico na kočevski strani.

Nekako opoldne sem četo prestavil na Zgornje Ložine, tako, da smo planoto imeli pred seboj. Popoldne se je na cesti nenadoma pojavil še en zakasneli nemški tank. Njegov poveljnik ga je ustavil in mi sporočil, da je on zadnji in da za njim ni več nobene protikomunistične edinice. Da bi

pa imel točnejše podatke, sem poslal tretji vod na patroljiranje v smeri proti Kočevju. Vod, ki se je vrnil čez kaki dve uri, ni prišel v stik s partizani, vendar pa so domobranci opazili, da iz Stare Cerkve prodirajo proti nam precej močni partizanski oddelki. Ker smo bili takorekoč že popolnoma osamljeni in brez zveze z ozadjem, sem potem v poznem popoldnevu odredil umik proti Ribnici. Med umikanjem po železniški progi smo srečali dobro oboroženi nemški vod, ki je v pospešenem maršu hitel v nasprotno smer, nekako proti Mali gori. Kam so bili namenjeni, nismo zvedeli. —

Že pod noč smo prišli v Ribnico. Četa je zasedla bunkerje okrog postaje, s četnim štabom pa sem ostal v kolodvorski čakalnici. Za prav kratek počitek mi je služila trda miza.

Drugega dne — 6. maja — je četa nekako ob šesti uri zjutraj zapustila Ribnico z nalogo, da zaščiti umikajočim desno stran glavne ceste. Še pred Žlebičem smo zaslišali za seboj močno eksplozijo. Verjetno so naši zadnji oddelki razstreljevali bunkerje in municijo, možno pa je bilo tudi, da so že partizani obstreljevali Ribnico z minometi. Videli smo sicer dim, vendar na daljavo nismo mogli razločiti, kaj se dogaja. Po gozdnih poteh smo prišli do Velikih Poljan nad Ortnekom, mojega prejšnjega službenega mesta, kjer je četa nekaj časa počivala. Poslovil sem se od g. župnika Noča in šolske upraviteljice, umikajočim beguncem pa se je pridružila še skupina vaščanov iz tega kraja. —

V zgodnjem popoldnevu smo prišli do velikolaškega kolodvora. Šele tukaj sem po raznih govoricah zvedel — pa precej nejasno in nepopolno — kaj so sklenili 3. maja v Ljubljani. Za premislek o tem dogodku ni bilo časa, niti volje. Kaj se je med tem godilo v samem trgu, ne vem, ker sem po ukazu, da naj se s četo premaknem na Zapotok, obšel trg za pokopališčem. V Zapotoku, kamor smo prišli proti večeru, se je zbralo precej četi, vendar se ne spomnim, da bi med zbranimi domobranskimi častniki prišlo do kakšne stvarne debate o našem položaju. —

Sedmega maja zjutraj so čete zapustile Zapotok. Z našo sem se preko Golega podal na Ig, pustil tu četo in se s kolesom okrog osme ure odpeljal domov v Ljubljano, ker žena sploh ni vedela, kje sem bil te zadnje dneve. Kot da bi slutila, da bom za god prišel domov, mi je pripravila nekaj pribojška. Doma sem bil samo kako dobro uro, večinoma dremajoč za mizo. Vkljub žalosti, razburjenju in delnemu obupu smo opustili misel, da bi tudi družina odšla z begunci, kajti žena z dvema majhnima otročičema in tretjim „na poti“ ne bi mogla iti na pot, moja mama pa je tudi že bila skoraj pri mi niti na misel ni prišlo, da bi si vzela tudi civilno obleko, in se kar na hitro poslovil od družine. Od mame — vdove, moj oče je padel v prvi svetovni vojni — sem se takrat „za vedno“ poslovil, družina pa je po 13 letih, potem, ko je tudi žena preživela svoj „križev pot“ pod komunisti, prišla k meni v Argentino. —

Ko sem se vračal, sem se vozil po popolnoma praznih ulicah — Ljubljana je v tistem delu izgledala kot izumrlo mesto — le pri glavnem kolo-dvoru mi je prišel nasproti lepo napravljen moški, ki se mi je ob srečanju zaničljivo nasmehnil. Rdečkar je bil verjetno o položaju zelo dobro poučen, meni pa so bile, od našega odhoda z Iga, v začetku meseca, popolnoma neznane svetovne novice. Četo sem dobil že v Črni vasi na obrambnih položajih. V mehki zemlji smo si naredili zaklone, naše izvidnice pa so patroljirale v bližini Iga. Za temi zasloni je četa, v stalni pripravljenosti, tudi prenočila. Noč je minila v popolnem miru, le s hribov pred Golovcem se je slišalo grmenje topov.

Drugi dan — 8. maja — smo nadaljevali s patroljiranjem v smeri Iga in Tomišlja, vendar ni prišlo do stika s partizani. Naše topništvo je z Barja po pomoti par minut tolklo pobočje Krima nad Tomišljem. Morali bi obstreljevati grebena nad Igom in Iško vasjo, kjer so patrolje že videle premikanje partizanov. Popoldne je četa začela z umikanjem v Ljubljano. Ko smo prišli na Prule pred meščansko šolo, so vrgli v zrak dolenski most. Tu sem zopet prišel v stik s četnim narednikom, ki je vodil vozove, na katerih so imeli hrano, četni arhiv, kuhinjo, municijo in drugo. Ko smo šli proti Kočevju, on ni šel s četo. Priti bi moral za nami čez par dni, pa so ga dogodki prehiteli. Vendar pa se z vozovi — ne vem, kje in kako jih je dobil — ni priključil četi, ker mu je bilo ukazano, da ostane z njimi v posebni pratežni koloni. Prehod skozi ljubljanske ulice se je izvršil v popolnem miru, samo v ožjih sem četo razdelil v dve koloni, tako da je vsaka pazila na hišna okna na nasprotni strani. Umikali smo se na Vižmarje in ob Šmarni gori na Smlednik in Šenčur. Tu je četa obstala in se razvrstila ob robu gozda za obrambo. Na bližnji kmetiji so mi postregli s skodelico toplega mleka, noč pa mi je zopet minila brez pravega spanja. —

Zjutraj 9. maja je četa začela znova z umikom. Poslana patrolja je sicer dobila zvezo s četnim pratežem, toda četni narednik vkljub mojemu ukazu ni pripeljal vozov v bližino, da bi se razdelila rezervna hrana med moštvo. Ostal je z njimi zadaj in jih potem zgubil v Tržiču, ker so že prišli pod ogenj partizanskih minometov. Po katerih cestah, ozir. skozi katere kraje smo potem hodili, ne vem prav ničesar, kajti po tolikih dneh brez pravega spanja je končno prišla reakcija. Med potom sem se prijel za neki voz, ki je vozil vzporedno s četo, in sem korakajoč ob vozu nekako predremal vso pot do Tržiča. Skozi mesto smo šli v popolnem miru in brez incidentov. Strnjene vrste vojaštva in civilnih beguncev s svojimi vozovi so se počasi, toda brez kakšnih posebnih zaprek pomikale proti Ljubelju, kamor smo prišli pod noč in kjer je četa tudi prenočila. —

Naslednjega dne zjutraj smo pravtako brez vsakih ovir prešli skozi predor. Po kakem kilometru hoje smo obstali, kajti na vzvišenem prostoru ob cesti so se nenadoma pojavili — kdaj so prišli tja, nisem videl — general Krener in dva polkovnika. Prepoznal sem g. Bitenca, drugi mi je bil

neznan. Kratek nagovor na zbrano vojaštvo je imel g. Krener. Točne vsebine ne morem obnoviti, vendar se še spominjam, da nam je rekel, da je z Angleži že vse urejeno (??) in da nas bodo oni sprejeli pod svojo zaščito. V zelo počasnem premikanju smo prišli pred večerom do Podgore. Ostali smo v tem kraju, ker smo bili odrejeni za rezervo Rupnikovemu bataljonu, ki je zvečer napadel partizane, ki so zapirali dravski most, jih premagal in razpršil. —

Drugi jutro — 11. maja — se je četa premaknila proti mostu, ker bi morala braniti levo stran ceste. Med potjo so fantje pregledovali tovarne avtomobile, ki so ležali prevrnjeni ali uničeni ob cesti. Nekateri so pobirali razno konzervirano hrano, ki so jo našli v kamijonih, drugi so si pa izbirali odvrženo orožje. Obstali smo pri prvih hišah. S štabno skupino sem stopil v bližnjo hišo, da bi popil nekaj mleka. Mislim, da nisem niti dokončal z zajtrkom, ko so mi sporočili, da je četa že prekoračila most. Vódniki so to novo povelje izvršili kar na svojo roko. S štabom sem potem prešel popolnoma nezastražen most. Prvi angleški tank smo zagledali šele na klanecu za hišami. Prekoračili smo ta klanec po bližnjici in dobili četo v gozdičku nad cesto na njeni levi strani. Več kot pol ure smo tu čakali; končno sem od peveljnika neke druge čete dobil sporočilo, da nas že čakajo in da naj takoj odložimo orožje. Slabe volje sem dal zadnji ukaz oboroženim domobrancem. Vkljub dolgemu odmoru nam ni prišlo na misel, da bi po gozdu poskrili strojnice in streljivo, kar bi čisto lahko storili. —

Pri oddaji orožja ni bilo nobene prave kontrole; le na cesti nad poljem, kamor smo odlagali orožje, sta bila dva tanka. Zato si je marsikateri domobranec še obdržal pištolo. Po odložitvi orožja se je četa pridružila ostalim četam, ki so kak kilometer naprej čakale na odhod.

Po precej dolgem maršu se je kolona „ujetnikov“, spremljana po Angležih na oklopnih in drugih vozilih, ustavila. Naša četa je počivala na prostornem vrtu mogočne hiše — verjetno je bila gostilna —, kjer me je skupina domobrancev povabila na prigrizek. Odprli so namreč petkilsko konzervo šunke, ki so jo dobili pred dravskim mostom. Prav teknilo mi je, saj nisem „pošteno“ jedel, odkar je bila četa na umiku, torej od 5. maja. —

Ko smo prišli v Vetrinje, smo si na prostranem polju začeli postavljati šotore; vendar v začetku brez vsakega reda. Za nami so naslednje dneve začele prihajati še druge enote in pa civilni begunci, tako da se je ravnina napolnila s šotori, vozmí in zasilnimi bivališči. Poljska pot je delila obe taborišči. —

Še prav dobro se spominjam dogodka, ki sem ga doživel na poti v ujetništvo. Zaradi razočaranja, jeze in sramu sem se namreč postavil v zadnjo vrsto četnega razporeda. Ko so se čete začele premikati, me je zagrabila nekaka „sveta jeza“. Zagrabil sem za epoleto, jo strgal z ramena in jo z vso jezo vrgel na cesto. Za našo četo je šla takoj neka druga z vsemi častniki na čelu. Ko sem hotel odtrgati še drugo epoleto, se je oglasil za

menoj neki častnik tiste čete. Njegove besede mi še danes zvenijo v ušesih. „Kaj pa delate?“ mi je rekel. „Ne jemljite vendar morale domobrancem!“ Presenečen sem se ozrl in se spogledal z nekim neznanim nadporočnikom-kuratom, ki je izrekel te besede. Roka mi je zastala in jeza minila.

Takrat seveda nisem slutil, da je bila moja gesta ozir. kretnja pravilna...—

Ob novi spominski plošči

(Govor predsednika Tabora — Argentina, soborca Ivana Korošca ob odkritju spominske plošče padlim domobrancem in vsem protikomunističnim žrtvam na domobranski proslavi v Slovenski vasi — nedelja 26. junija 1977.)

Rojaki lepe Slovenske vasi, prijatelji, naša mladina — domobranci!

Ob tem 32. spominu naše pobite slovenske domobranske vojske voščim Vam čestitke in zahvalo za Vaš 25. jubilej. Bolj kot v imenu živih Vam voščim — kot poslanec iz Teharjev — v imenu njih ki so odšli v grobove.

„Kdor izgubi življenje zaradi mene, ga bo našel: „kako primerne so trde, toda veličastne — Kristusove besede, za ta praznik Vaš in naš kjer je zajeta vsa vsebina silne žrtve.

Kaj naj Vam povem za ta veliki dan.

Če bi Tebi preživel domobranec samo rekel, se spominjaš tistih pohodov, jurišev in krvi, v petih besedah bi si povedala vse.

Če bi Te samo spomnil slovenska žena in mati tistih udarcev na okno v svinčeni noči in ukaza: Odprite, OF! Krikov groze v gluho noč, ko so ti odgnali brata in sina, ko so ju zvezane vlekli iz Turjaka, skozi Kečevje v Mozelj.

Ali kadar si ga gledala, tvojega fanta, domobranca ponosnega, fanta od fare, ki je šel skozi zmage in juriše, z nasmehom in pesmijo, pa so ga prodali in vrgli v kočevska brezna. Ob solzah, ki bi utopile besedo, bi se razumela.

Toda, ti fant tedaj, ali celo otrok, si ustvaril svojo družino. Ti zalo, pogumno dekle, si postala mati, ki vzgajaš nov rod.

In kaj naj rečem tem tvojim in mojim otrokom, da bodo nas razumeli. Kaj naj jim povem, za težko pot, ki je pred njimi —?

Že vem — resnico bom povedal. Tako resnico kot smo živeli v tistih težkih dneh.

Da me bosta razumela, ti moj fant in dekle, da bom Vama bližje, zamislita si, da jaz nisem na odru in vidva ne v dvorani: da sedimo tam nekje ob Blejskem jezeru, ali ob Krki in Muri, na naših planinah, ali kjer-

koli v naši lepi Sloveniji in se ob šumenju gozdov pogovarjamo — prijatelji. A, in še to, odvzemita mi 32 let, da bom bližje Vama, da bom spet — fant, domobranec.

Maloštevilna, toda sijajno organizirana komunistična partija, ki je sabotirala jugoslovansko vojsko, je ob porazu te, slavila svojo prvo zmago ter poveljevala Hitlerja in Stalina. Takrat namreč sta si bila še zaveznika.

Po 21. juniju 1941, ko pa je Hitler napadel Sovjetsko zvezo, pa so se pojavili po zidovih Ljubljanskih ulic in drugih mest, kratice OF.

Ljudje niso razumeli. Še manj, ker so videli pisati te črke ljudi, ki so včeraj risali kljukaste križe.

Pojavili so se lepaki in letaki raztreseni po cestah. Vrabci na strehah so čivkali OF. Partija je pognala svoj propagandni aparat na vse moči. Kdor ni za OF je izdajalec in zasluži smrt, so pribijali včerajšnji Hitlerjevi prijatelji — komunisti. Ljudje so postali redkobesedni — narod je klonil glavo. Nanj se je zgrmil še četrti sovražnik — komunist.

Na križ pribitemu Slovenskemu narodu ni bilo težko poriniti sulico do srca.

Osvobodilna fronta je stopila v krvavo akcijo.

Pred Šišensko cerkvijo v Ljubljani je bil ubit inženir Emer. Padel je duhovnik Erlich, vodja mladine. Akademika: Kikelj in Župec. Ljudem se je beseda zadavila v grlu: „Saj ti vendar niso izdajalci!“

Kdor je imel korajžjo misliti, ali reči besedo — „Nikarte!“ — se je sam obsodil na smrt.

In sledile so žrtve: študentje delavci, kmetje, obrtniki, profesorji duhovniki, učitelji, trgovci in cele družine so pobijali kakor stekle pse. Dojenček v zibelki je bil izdajalec.

To je bilo prvo dejanje krvave drame OF.

Sledilo je drugo.

Ker je partija uvidela, da se partizanske vrste v hribih ne množe je poslala poziv vsem bivšim jugoslovanskim oficirjem in podoficirjem. — Ni bilo odziva, izmislila si je zvijačo. Poslala je ponoven poziv, ki je šel po pošti s polnim naslovom. Sledil je uspeh. Kdor od oficirjev ali podoficirjev ni zbežal v gozd je bil deportiran v koncentracijsko taborišče po okupatorju.

Ubili so vojaka nemške patrulje. Morda ni bil nitj nacist ali gestapo, pa saj to ni bilo važno. Važno je bilo, da je okupator podvzel akcijo in lovil je fante in može, vse kar ni zbežalo v gozdove.

Gorela je prva slovenska vas Rašica. Na električnih drogovi so viseli talci in v gozdovih so se prisilno večale vrste partizanov.

Zažgali so papirnico Vevče na vhodu Ljubljane, minirali mostove, proge in ceste. To je bilo drugo dejanje komunistov, ki so si nadeli masko Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

„Divjajte, kri je zadivjala...“, so peli komunisti ob svojih orgijah.

Še malo in iz slovenske zemlje bi naredili grobišče nad katerim bi plesali, roko v roki v skupnem programu: Smrt narodu — svoboda partijam.

Kupa trpljenja je bila napolnjena in zavrela je slovenska kri. V Gorjancih se je prižgala baklja življenja in svobode. Prav, kot pravi tista pesem: „Pa je naša kri zavrela, skupaj fantje smo prišli, z neba jasnega kot strela, v bran smo se postavili.

Fantje so odkopali bombe in zarjavele puške.

18. maj 1942. Četniška skupina je odšla na teren, prezirajoč okupatorja in komuniste; z namenom, da zbira ogrožene fante ter brani ljudstvo pred nasilniki. Čez dva dni, je bila že napadena. Pa so komunisti ugriznili v trd oreh. Fantje so jih pognali v beg in tako srečno prestali ognjeni krst.

Ker so komunisti uvideli, da se jim križajo načrti so se zakleli, da uničijo to bojno skupino.

14. avgusta so se zbrali partizani iz vseh delov gozdov in napadli še sorazmerno maloštevilno skupino, tedaj imenovani Štajerski bataljon.

Borba je trajala vso noč. Slabo oboroženemu bataljonu je zmanjkavalo streljiva. Hrabri poveljnik Iztok je v divjem jurišu in s pravičnimi puškami udaril v sovražnika, ki tega ni pričakoval. Bila je zajeta glavčina napadalcev, le zadnjim se jim je posrečilo zbežati. Vasi pod Gorjanci so spet zadihale in vest o udarnem bataljonu je vlila poguma zatiranim.

Bakla svobode v Gorjancih je vžgala srca po vsej Sloveniji.

Vstali so vaški stražarji, branilci naših vasi.

Vstala je domobranska vojska, prekaljena v borbah, Grčaric in Turjaka, vstala je pod nesmrtnim poveljnikom generalom Leonom Rupnikom.

Udarni bataljoni Slov. domobranstva so bili strah komunističnim tolpom, ki so se razkropljene pomikale globlje v gozdove, ali se predajale domobrancem z vsem orožjem.

Pomlad 1945.

Slovenija je bila praktično očiščena krvavih osvoboditeljev in okupator je propadal na svetovnih frontah. Bližalo se je jutro svobode. —

— Mešetarji s Stalinom na čelu pa so svet razdelili po svoje in zase.

In Slovenijo je, namesto sonca v jutro svobode, pokrila krvava petokraka zvezda...

Domobranska vojska pa je bila prodana za ceno naše Primorske in Koroške svojim krvnikom.

A za kar je sledilo potem ni besede in če bi bila, bila bi pretežka, kot pravi pisatelj knjige trpljenja prve svetovne vojne: „Če bi bilo nebo list papirja, morje pa črnilo, pa bi se ne dala popisati bolečina, kakršna je bila naša.“

Bili so jih kakor sužnje in teptali po njih, kakor po golazni. Potem so jih zvezali po dva in dva, z bodečo žico in nakladali na kamijone kakor

MATICA MRTVIH 1941 – 1945

Dopolnilo Bele knjige julij-avgust 1977:

Zgodovinski odsek TABORA-a SPB nadaljuje zbiranje podatkov o pomorjenih in padlih Slovincih v času komunistične revolucije. Ti podatki bodo odslej objavljeni vsako leto v našem glasilu. Odsek prosi za nadaljnje podatke in popravke, ki naj bodo poslani na uredništvo glasila ali na katerikoli odbor TABORA-a SPB v Severni Ameriki ali Argentini.

UMORJENI 1941

CHIODI, Alfred
Vevče, nov. 1941

DIMNIK, Janez
Jarše; jun. 41

KARMEL, Matevž
Log; okt. 41

LAZARINI, baronica
Smlednik; 21. 8. 41.

STRMLJAN, Franc
Litija; 1941

ŠTIGLIC, France
Sopotnica; 1941

UMORJENI 1942

BEDENIK, župan
Dolenja vas, Selca;

BEDENIK, sin
Dolenja vas, Selca;

BEDENIK, žena
Dolenja vas, Selca;

KLEMENČIČ, Franc
Trebelno; jan. 42.

KOMIR, Mirko
Bezuljak, apr. 42

KUNSTELJ, hči
Ježica; jan. 42

LUKCUGA, Matej
Lajše, Selca;

MIHELICH, Ivana
Sabočevo; apr. 42

ORBEŽNIK, Janez
Škofja Loka;
14. 3. 42.

ORBEŽNIK, Matevž
Škofja Loka;
14. 3. 42.

PERKO, Pavle
Škofja Loka;

PETERNEL, Janez
kovač,
Poljane;

PETERNEL, Janez
župan,
Javorje;

PUSTOVRH, Janez
škofja Loka;
14. 3. 42.

PUSTOVRH, žena
škofja Loka;
14. 3. 42.

ŠVIGELJ, Anton
Bezuljak; jan. 42

ŠVIGELJ, Anton ml.
Bezuljak; jan. 42

TEKAVEC, Anton
Sv. Vid. apr. 42

ZAJC, Angela
Višnja gora; mar. 42

ZAJEC, Marija
Stična; 28. 6. 42.

ZAKRAJSEK, Alojzij
Ajdovec;
12. 12. 42.

ZALETEL, Franc
žužemberk; avg. 42

ZUPANČIČ, Alojzij
Ajdovec;
1. 12. 42.

ZUPANČIČ, Milan
Dol. Ajdovec; 12. 12. 42.

ŽUPANČIČ, —
Velike Lašče; maj 42

UMORJENI 1943

ARHAR, Franc
Logatec;

ARHAR, Jože
Podolsk;

BAMBIČ, Jože
Mali Ločnik;
padel 9. 9. 43.

BERTONCELJ, Andrej
Godešič;

BERTONCELJ, —
(Korelnov)
Gorenja vas, Reteče;

BOGATAJ, Anica
Javorje;

ČEMAŽAR, Janko
Javorje;

ČEPON, Viktor
Jesenice; 27. 12. 43.

DEMŠAR, Stanko
Poljane;

GRUDEN, Mici
želimlje;

HOMAN, —
Stara Loka;

HRIBERNIK, Franc
Puštal;

IZDA, France
Zakobilek;

JAKNE, —
Sv. Andrej;

JAMNIK, Anton
(šteficov)
Puštal;

JUŠTIN, Anton
Smoldno, Gabrška gora;

KARMEL, Leopold
Gabrška gora;

KOKALJ, Marija
Javorje;

KOROŠEC, Anton
Mramorovo;
padel okt. 43.
KOVAČ, —
(Tilhov)
Rateče;
KRALJIČ, Jože
št. Jurij;
padel pozimi 43.
KRAŠEVEC, Jakob
Stari trg; febr. 43
KUČAR, Jože
Dobrova; 13. 1. 43.
OKOREN, Jože
Stara Loka;
OSREDKAR, Jernej
Hotavlje;
PLANINC, Franc
Jesenice; jeseni 43.
PODBORŠEK, Franc
Železniki; jul. 43.
POHAR, France
Virmaše;
POTISK, —
Sv. Andrej;
REŠEK, —
(Matjažev)
Vešter, Stara Loka;

REŠEK, Ciril
Stara Loka;
RUDOLF, —
(Žirovčev)
Dolenje brdo;
SKUBIC, Janez
Pijava gorica; 22. 8. 43.
SOVRIN, Slavko
Idrija;
STANOVNIK, Franc
Gabrška gora; 10. 12. 43.
ŠKODA, Evgen
Škocjan; 9. 9. 43.
ŠKODA, Franc
Škocjan; 9. 9. 43.
ŠUBIC, Janez
Log;
TAVČAR, Fanika
Čabrače;
TAVČAR, Francka
Čabrače;
TAVČAR, Janez
Čabrače;
VIDMAR, Ignacij
Poljane;
VOLEK, Janez
Polšeče;
padel okt. 43.

UMORJENI 1944

BERČIČ, Mirko
Bitnje;
BERČIČ, Pavle
Bitnje;
BITENC, Franc
Šmartno;
BOZOVIČAR, Franc
Škofja Loka;

BROJAN, —
Sv. Barbara;
ERBEŽNIK, Janez
Staniše; 14. 3. 44.
ERBEŽNIK, Katarina
Staniše; 5. 3. 44.
ERBEŽNIK, Matevž
Staniše; 14. 3. 44.

FRELIH, —
Selca;

GROS, Slavko
Kranj;
padel avg. 44.

HOMAR, Franc
Tuhinj; 5. 6. 44.

KARMEL, Jaka
Škofja Loka; 14. 3. 44.

KASTIGEN, Franc
Drulovka; feb. 44.

KEMPERLE, Tinček
Javornik; feb. 44.

KERMEL, Ivanka
Staniše;

KLEMENČIČ, Ivanka
Gabrška gora; 10. 12. 44.

KRIŽMAN, Andrej
kaplan; 5. 10. 44.

LAMPE, Avgust
Novo mesto;

LEGENDAR, Roza
Grenc;

UMORJENI 1945

BEVC, Vid
Ljubljana; 30. 6. 45.

LAVRIČ, Andrej
dekan
Brezovica;

LESKOVAR, Florjan por.
Ljubljana;

MESAR, Florjan
Tuhinj; 5. 6. 44.

OBLAK, Janez
Selška dolina, feb. 44.

PUSTOVRH, Ivanka
Škofja Loka; 14. 3. 44.

PUSTOVRH, sin
Škofja Loka; 14. 3. 44.

PUŠAR, Janez
Puštal; 14. 3. 44.

PUŠAR, žena
Puštal; 14. 3. 44.

RAJGEL, Filip
Drulovka; feb. 44.

SILAR, Pavle
Bitnje; feb. 44.

SILAR, Pavle
(bratranec)
Bitnje;

SILAR, Vinko
Bitnje; feb. 44.

POLAJNAR, Valter
Jesenice; maj 45.

ŠEŠE, Franc
poročnik

ŠKRBE, Cirila
žužemberk, jan. 45.

VONČINA, Oto
Ljubljana; 30. 6. 45.

Slovensko domobranstvo nam bodi slej ko prej svetel zgled v nenehnem boju proti materialistični, zločinski zablodi svetovnega komunizma! Zgodovina je s svojimi neupogljivimi zakoni poročila pravilnosti naše poti!

VRNJENI (Gorenjsko domobranstvo)

ARHAR, Franc
Sv. Andrej;

ARHAR, Peter
Sv. Andrej;

AVGUŠTIN, Ivan
Reteče;

BARBIČ, —
(Maščerarov)
Šutnja, Podbočje;

BERGANT, Franc
Sv. Lenart;

BERGANT, Jože
Sv. Lenart;

BEVC, dva brata
Sv. Katarina;

BONZA, Stanko
pri Muretu;

CVARNAR, Ivan
Medvode;

DEBELJAK, Valentin
Gabrška gora;

DOLENC, Lovro
Delnice;

DOLINAR, Jože
Breznica;

DRAJNER, Jaka
Sv. Andrej;

DRAKSLAR, Janez
Mavčiče;

ERBEŽNIK, Franc
Staniše;

HABJAN, France
Sv. Florjan;

HABJAN, Janez
(Sušnikov)
Breznica;

HABJAN, Janez
Sv. Florjan;

HABJAN, Janez
(Muretov)
Sopotnica;

HABJAN, Jože
(Muretov)
Sopotnica;

HABJAN, Jože
(Sušnikov)
Breznica;

HABJAN, Lovro
(Sušnikov)
Breznica;

HABJAN, Pavel
Gabrška gora;

HABJAN, Pavel
Sv. Florjan;

HABJAN, Peter
Sv. Florjan;

HABJAN, Tine
Brode;

HAFNER, Jože
Suha;

JAMKAR, Franc
Podreča;

JAMKAR, Vencel
Podreča;

JENKO, Peter
Jama;

JENKO, Vinko
Gorenja vas, Reteče;

JEŠE, Jakob
Jama;

JEŠE, Valentin
Jama;

KALAN, Jože Mavčiče;	PEVC, Jože (Košančev) Virmaše;
KARMEL, Jože (Podolskov) Stara Loka;	PINTAR, Matija Breznica;
KARMEL, Pavle Virmaše;	POKOREN, Ciril šutna pri žabnici;
KLOBOVS, Anton (Krmelov) Breznica;	POKOREN, France Suha, Nova vas;
KLOBOVS, Jože (Krmelov) Breznica;	REŠEK, Franc Stara Loka;
KOVAČ, Cene Ihan;	RUPAR, Lado Škofja Loka;
KOVAČ, Franc Ihan;	SOVINC, Jože Brode;
KOVAČ, Stanko Zmine;	STANOVNIK, Anton Breznica;
KRAJNIK, Franc Suha;	STANOVNIK, France Gabrška gora;
KRAJNIK, Ivan Godešič;	SANOVNIK, Janez Brode;
KRIŽAJ, Polde Godešič;	STANOVNIK, Jože Gabrška gora;
KRIŽMAN, Jurij Delnice;	STANOVNIK, Pavel Gabrška gora;
MRAK, France Gabrška gora;	SUHADOLNIK, Slavko Praše;
MRAVLJA, — Zmine;	SUŠNIK, Pavel Breznica;
MURNIK, Radoslav Rovt nad škofjo Loko;	SUŠNIK, — Zapuže;
MURNIK, Zdravko Rovt nad škofjo Loko;	TAVČAR, Vinko čabrače;
NOVAK, Stanko Praše;	VOLČIČ, Domen Godešič;
NOVAK, — Gameljne;	VOLČIČ, Polde Reteče;
	ZDENKO, France Kovor;

VRNJENI (Slovensko domobranstvo)

BORŠTNAR, Karl Stična;	LENARČIČ, Jože št. Jernej;
BORŠTNAR, Rudolf Stična;	MEHLE, Ciril Ponova vas;
DOLIČ, Franc Zg. Zadobrova;	MEHLE, Ivan Ponova vas;
HOČEVAR, Anton (Zajčkov) Vrh, St. Rupert;	MEHLE, Jože Ponova vas;
HOČEVAR, Tone Ambrus;	MÖHOR, Boris Maribor;
HOFER, Franc št. Rupert;	MOHOR, Milči Maribor;
JAKOŠ, Anton št. Rupert;	PRELESNIK, Jože Gorica vas;
JARC, Miha Mirna peč;	PRIJATELJ, Drago četnik;
JURČEK, Janez Podpeč;	STIBRIČ, Ivan Dev. M. v Polju;
KOSANC, Jože ml. Dev. M. v Polju;	ŠETAR, Rado Dev. M. v Polju;
KRMEVNER, Alojzij Brezovica;	ŠILC, Janez
KUHAR, Anton Orehovica;	ŠKERBEC, Janez Loški potok;
	ZUPANČIČ, Anton Biška vas;

*Nas boj ni končan. — V Vetrinju se je pričela samo nova faza. — Ne popusti! To smo dolžni spominu naših padlih herojev za Boga — Narod — Domovino. Bodimo trden zid, ob katerem se bodo razleteli vsi mehurji kratkopetih komunističnih laži, s katerimi lovijo lahkoverne kaline predvsem na zahodni zemeljski polobli! — Bodimo termiti, ki z drobnim, nenehnim delom v vsakem okolju razjedajo pošastno zgradbo komunistične prevare! — To pričakuje od nas tudi naš narod, ki je narod prvo-
borcev za resnično svobodo človeštva! — Na delo torej, termiti svobodo-
doljubnega človeštva!*

Rešenec

Pred trideset in dvemi leti
med brati bil sem vržen v gozdne jame,
kjer muka, smrt s silo hoče nas objeti.
Od strellov, udarcev so zadane bile nam rane.

O, bratje moji, ko gledali smo smrti v lica
poslovili smo se zadnjič v mislih,
ko odhajali ste vi pred božjega sodnika —
a jaz ostal sem živ — trpim še danes v bolečinah.

Da rešil sem se, božja volja taka je bila,
da oznanim svetu kaj napravila brezverna ta drhal.
Ko bratom duh hudobni življenje je jemal,
ko v molitvi naši stisnila so se nam grla.

A, to vam bratji moji jaz povem,
sedaj me križajo, ker rešil sem se jaz,
ko gledal v izmučenj sem vaš obraz,
ko zadnji utrip srca sem čutil vaš.

Ah, ko ostal bi v jami z vami.
užival srečo, nebeško bi veselje.
Tam ni sovražnikov med brati,
le mir in božje blagostanje.

Nekdo nekje.

Kar preberete v „TABORU“, ne zadržujte samo zase! Bodite nosilci pravilnosti naše borbe v velikem svetu! Povsod in v vsaki okolici poučujte svet o nas! Komunizem že razjeda rak propasti. Svobodoljubni Slovenci širom velikega sveta, zavedajte se tega! Združite sile, uedinite poglede za vsem skupnimi osnovnimi vrednotami: Bog — Narod — Domovina! Pripravite se na enoten, skupni udar za svetlo svobodo zaslužnjene domovine. Najnovejši svetovni dogodki so potrdilo pravilne smeri, ki se ji „TABOR“ niti za trenutek ni izneveril. — Zato smo prepričani, da bo sleherni slovenski protikomunist ne glede na svojo osebno politično opredeljenost odslej še čé mu ostanete zvesti! — Poravnajte zaostalo naročnino! Darujte v Tiskovni tolj podprl njegovo vseslovensko poslanstvo v neodjenljivem delu za Boga — Narod — Domovino!

požagana debla. S strojnicami, brzostrelkami in bombami so jih podirali v brezna. Pa ni bilo jadikovanja, ne protesta ne prošnje. Molili in peli so, ti naši fantje. Pesem o Bogu in domovini, pa o dekletu in materi, so peli pred lastnim grobom.

Teharje, Št. Vid, Škofja Loka, Hrastnik, Trbovlje, Krim, Kočevski Rog...

— Tako, dragi moj fant in dekle, povedal sem vama resnico; ne, le okvir resnice, naše preteklosti za bodočnost, ki je Vaša. Pretežka bi bila vsa slika za danes.

Če jo boš kdaj gledal — to sliko — iz perspektive, ti bo čisto nejasna. Približaj se ji v njen čas in razumel jo boš. Pa obriši jo blata, gnojnice in laži, s katero jo hočejo umazati.

„Hranite jo svetlo in neokrnjeno — celo resnico, glede na čas, dejanja in osebe, do dneva, ko jo boste položili na oltar nad žegnanim grobom, v katerem bodo počivale naše razbite, bele kosti.“

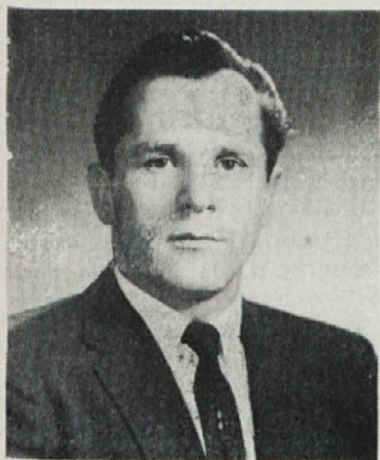
To poslednjo željo, naše pred 32 leti slovenske mladine izročam — poslanec iz Teharjev — tebi naša nova mladina.

To poslednjo željo, naše pred 32 leti pobite slovenske mladine izročam — poslanec iz Teharjev — tebi naša nova mladina.

Če moreš — izpolni jo!

NAŠI MOŽJE

Ludvik Kastelic — 50 letnik

To leto praznujejo 50-letnico naši bivši mladi domobranci. Ludvik Kastelic je iz dobre katoliške družine, rodil se je 11. avg. 1927 v vasi Prištavca, poš. Veliki Gaber.

Prišla je druga svetovna vojna, ko sta nacizem in fašizem zasedla tudi našo Slovenijo in od katerih ni nihče pričakoval ničesar dobrega. Kmalu pa smo imeli priliko videti, da so domači ovaduhi še bolj nevarni, ker so nekateri pridno denuncirali okupatorju. Pozneje smo uvideli, da so bili ovaduhi komunisti.

Po hostah so se pojavili partizani in začeli revolucijo. Umori lastnih bratov so bili na dnevnem redu; požigali so dragoceno narodno imovino ter ropali. S tem so hoteli dokazati,

da imajo popolno oblast nad svojim narodom. Lahko je bilo moriti neoborožene ljudi; prav tako so lahko požigali; pri tem ni bilo treba nobene borbe. Znano je, da komunisti delajo in širijo svojo veliko lažljivo propagando.

Ludvik Kastelic se ni oziral na njihovo partizansko propagando, kajti zanj je bilo važno, kaj delajo po hostah. Na deželi je tudi on imel dovolj prilike, spoznati partizane; zato so jih pravilno ocenili, da je bilo partizansko vodstvo sestavljeno iz do tal pokvarjenih razbojnikov. Zato je tudi Ludvik obsojal partizanske zločine in se odločil, da gre k domobrancem, da se bori proti partizanskemu nasilju.

Ludvik še ni bil star 17 let, ko je stopil k domobrancem. Izpolnil je svojo narodno dolžnost; boril se je proti zlu. Pomagal je domobrancem, da so uspešno čistili partizane po Dolenjskem.

Ludvik, želimo Ti še mnogo srečnih let v krogu tvoje dobre družine v Hamiltonu!

BOG TE ŽIVI!

RAZLIČNI POGLEDI

Franc Jeza

KAKŠNA SLOVENSKA DRŽAVA?

Prejeli smo s prošnjo za objavo. — Op. uređ.

Ko so komunisti leta 1941 vabili in pozivali Slovence v Osvobodilno fronto, so delali to pod pomenljivim imenom Komunistična partija Slovenije in v programu OF so obetali slovenskemu narodu demokracijo, pravico do samoodločbe in slovensko državo. Ni dvoma, da je mnogo ljudi verjelo tem obljubam, ker si ni moglo misliti, da bi bilo vse to samo nemoralni politični makiavelizem oziroma, da stalinistični komunizem ni drugega kot makiavelistično politično laganje. Slovenci smo bili v bistvu še preprosto in globoko pošteno ljudstvo, pošteno do naivnosti, in smo jemali besede in obljube dobesedno. Nismo si mogli predstavljati, da bi lahko imele besede dvojni pomen in da so za komuniste besede eno, dejanje pa drugo.

Toda zgodilo se je, da slovenskemu narodu ni bila dana ob koncu vojne priložnost za samoodločbo. Namesto slovenske države, čeprav morda v kakšni jugoslovanski federaciji, je postala Slovenija le ena izmed provinc politično, gospodarsko in celo kulturno strogo centralistične jugoslovanske države, v kateri je ostala Slovincem le nepopolna jezikovna avtonomija. Dejansko pa je slovenščina manjšinski jezik v državi, česar ne more nihče zanikati, in je porinjena v obrambo celo v Sloveniji sami. Na-

mesto demokracije so padli Slovenci pod totalitarno diktaturo, ki ne dopu-
sti slovenskemu narodu ne le nikakršne lastne politike, ampak tudi ne
izražanja lastne nacionalne identitete navzven, zunaj Jugoslavije, v evrop-
skem ali celo svetovnem prostoru. Tam morajo veljati Slovenci samo za
Jugoslovane in nič drugega. Eden glavnih ciljev boja, ki so ga bili Slovenci
v letih 1941—1945, pa je bil prav ta, da bi postal slovenski narod subjekt
v evropski in svetovni politiki, narod med narodi, država med državami,
ne pa zgolj neka provinca in del nekega drugega, tujega državnega naroda.
Slovenski narod danes nima možnosti, da bi katerokoli plat svojega nacio-
nalnega življenja uredil po svoje, tako, kakor se zdi njemu najbolj pri-
merno. Vse mora uravnavati po jugoslovanskem in komunističnem modelu
ter po zapovedih iz Beograda. Fraza je ostalo zanj celo titovsko geslo, da
ima vsak narod pravico, da si sam določa svojo pot v socializmu. To velja
za Beograd, ne pa za Slovenijo. Za Slovenijo določa „pot v socializem“
partijska centrala v Beogradu.

Ideja slovenske državne neodvisnosti pomeni dokončno odrešitev
iz te ponižujoče odvisnosti starega kulturnega naroda, kot je slovenski,
naroda, ki ima že tisoč let svoje pismenstvo in dvatisočletno zgodovino,
naroda, ki je imel že v prvem tisočletju po Kr. svojo državo in ima že več
kot 400 let cvetočo literaturo. Neodvisna slovenska država bo pomenila
konec zatiranja in omalovaževanja slovenskega naroda, konec taje-
nje gove narodne identitete, konec asimilacije in gospodarskega izkoriščanja,
konec stanja, da je bil slovenski narod od vseh, zlasti pa od držav, v kate-
rih je moral živeti, smatran bolj za narodno manjšino kakor za pravi
politični narod ali celo samo za jezikovno manjšino in nacionalno še ne
izoblikovano etnijo. Samo neodvisna slovenska država bo potrdila Slovence
kot narod in jih naredila kot narod enakopravne drugim državnim naro-
dom. Če se hočemo Slovenci ohraniti kot narod, moramo imeti lastno drža-
vo. Zato je nujno, neizogibno, da si čimprej priborimo lastno državo. Da-
našnja „SR Slovenija“ ni država, kajti država mora biti mednarodno-
pravno priznana in nad njo ne sme biti nobene višje oblasti od nje.
Biti mora suverena. To pa „SR Slovenija“ ni, ampak je čisto enostavno
le ena izmed provinc jugoslovanske države. Trditev, da je „SR Slovenija“
država slovenskega naroda, je laž. To je ena tistih makiavelističnih laži,
ki so se jih posluževali in se jih tudi danes poslužujejo jugoslovanski komu-
nisti oziroma režimovci, da bi z njimi varali slovenski narod.

Zato vprašanje ni v tem: „Neodvisna slovenska država ali ne?“,
ampak samo v tem: „Kakšna naj bo slovenska država?“. Pridevnik „neod-
visna“ je pravzaprav odveč, kajti država, resnična država, ne more biti
drugačna kot neodvisna. Dežela, ki je odvisna od kake višje ali osrednje
oblasti, ni in ne more biti država, ampak samo provinca. Res, da obstajajo
na svetu dežele, ki se imenujejo države, pa to niso, kot npr. „države“, ki
sestavljajo Združene države ali Brazilijo. Toda njihov naziv „država“ ima
samo zgodovinski pomen, ker so nekdaj vsaj določen čas živele samostojno

in se prostovoljno vključile v federacijo. Toda danes ni niti najmanjšega dvoma več o tem, da to niso države, ampak bolj ali manj avtonomne province neke širše enote, ki edina upravičeno nosi naziv država, ker je samo ona suverena in mednarodno priznana.

Slovenska država mora biti torej predvsem popolnoma suverena in enakopravna vsem drugim priznanim državam, članicam Organizacije Združenih narodov. Biti mora samostojno, kot taka, včlanjena v Združene narode. Imeti mora svojo vlado, svojo vojsko, svojo diplomacijo, svoj denar, svoje znamke, svojo državno zastavo, svoj državni grb, svoje potne liste, svoje carinske oblasti, svojo policijo. Toda te stvari so tako samo po sebi umevne, da jih niti ni treba posebej poudarjati. To so atributi vseh držav, poleg točno določenih meja njihovega ozemlja in vlade. V bistvu so to simboli in organi nečesa še bolj bistvenega, t. j. vsebine države, iz katere vse to izhaja. Vsebina slovenske države pa mora biti demokracija s slovenskim predznakom in ta demokracija se mora konkretno izražati v slovenski demokratični družbi, v slovenski civilizaciji.

Edvard Kocbek je nekoč pri neki diskusiji v Trstu (v Društvu slovenskih izobražencev) v odgovoru na neko vprašanje odvrnil, da ne verjame, da bi si mogli ustvariti Slovenci neko lastno civilizacijo. Nekoliko preveč zmedena diskusija, v kateri so padala vprašanja vse križem, ni dopustila, da bi bila tisti, ki je postavil vprašanje, in Kocbek to vprašanje razčistila. Kocbek je verjetno razumel pod pojmom „slovenska civilizacija“ tisto, kar na splošno pomeni beseda „civilizacija“, torej vsoto kulturnih in materialnih dobrin na kakem širnem prostoru, navadno kar na celotnem kontinentu ali podkontinentu. Vprašanje se mu je zdelo morda celo nekoliko nesmiselno: zakaj naj bi Slovenci ustvarjali neko svojo civilizacijo, če pa že imamo evropsko civilizacijo. Toda pod slovensko civilizacijo je mišljeno nekaj drugega: življenje svobodne slovenske družbe, ki bo specifična družba, živeča v določenih zgodovinskih pogojih. Kakor obstaja npr. ameriška civilizacija, ali japonska ali indijska, in kakor obstajajo npr. v okviru zahodnoevropske civilizacije švedska, danska, francoska, holandska, avstrijska ali nemška civilizacija, namreč določen način civiliziranega življenja, tako bo obstajala tudi slovenska civilizacija. To pomeni, da si bo slovenski narod v demokraciji in popolni narodni svobodi ustvarjal in oblikoval lastne načine življenja, ki bodo najbolj odgovarjali njegovemu značaju, nagnenjem in zgodovinskemu razvoju. Literatura ali šport bosta npr. nedvomno imela pri slovenskem narodu drugačno vlogo, kot jo imata npr. v Angliji, v Italiji ali v Avstriji. Že doslej je imel pisatelj pri Slovenceh veliko važnejšo vlogo v vsem javnem življenju kot npr. v Italiji ali Nemčiji. To pomeni, da bo lahko pisateljska elita veliko bolj vplivala na slovensko javno mnenje in na vse slovenske razmere kakor v kakšni drugi državi. V tem pogledu bi lahko Slovence primerjali z Norvežani ali z Islandci, kjer so bili pesniki in pisatelji vedno soodločujoč dejavnik narodnega življenja in sooblikovanja narodne družbe. Šport nudi manjšim naro-

dom posebno priložnost, da izrazijo svojo narodno osebnost, vitalnost in talent za telesno uveljavljanje. V slovenski družbi bo šport del narodne, t. j. državljanske vzgoje in tudi del narodne obrambe. Oblikoval bo krepke, vzdržljive, vztrajne in pogumne, tovariške in požrtvovalne mlade ljudi, kar bo bolj važno za obrambno pripravljenost in sposobnost slovenske države in družbe kakor še tako moderno orožje, katerega pa si ne bomo niti mogli niti hoteli nikoli preskrbeti v toliki meri, da bi to odločalo o naših odnosih s sosedi in drugimi narodi. Lahko pa se bomo uveljavljali kot narod in država s športnimi uspehi naših športnikov. Zato mora dobiti šport z vso ostalo telesno vzgojo vred v slovenski družbi od otroških vrtcev naprej pa vse do univerz in vojaške službe posebno važno mesto.

Slovenska družba bo lahko — in bo tudi morala — na svoj lastni način reševala celo vrsto problemov, katerih rešitev ne bo mogla avtomatično prevzemati od drugih narodnih družb, ki živijo v drugačnih pogojih in razmerah, npr. kar zadeva reševanje ekološkega problema (varstvo narave); delovanje političnih demokratičnih ustanov, ki bodo morale biti vskladene s slovensko zgodovinsko tradicijo, ki je bila vedno odločno demokratična in ljudska; urejevanje odnosov med Cerkvijo in državo; med Cerkvijo in šolo; odnose med kmetijstvom, industrijo in terciarnimi dejavnostmi (obrt, trgovina itd.); ureditev vprašanja lastništva in upravljanja slovenske industrije, zlasti velike; ozdravljenje slovenskega kmetijstva; urbanizem (ozdravljenje mest, odnos med podeželjem in mesti, ureditev vasi, da se obvaruje ljudi, zlasti mlade, pred begom v mesta); pojmovanje in vloga športa in oddiha ter dejavnosti starih ljudi, da se bodo čutili še naprej koristni člani družbe; odnos med tržnim gospodarstvom, demokratičnim socializmom in gospodarskim programiranjem; odnos med pisatelji in umetniki ter državo oziroma družbo; enakopravnost žensk; vsebina šolskega pouka v skladu z modernimi pedagoškimi načeli in izkušnjami; vloga univerz; vloga znanosti v družbi; ustavne pravice; delovanje sodišč; pristojnost policije; odnos med posameznikom in državno in občinsko birokracijo; vloga občin; avtonomija dežel; odnos do narodnih manjšin in do slovenskih manjšin v sosednjih državah; odnos do totalitarnih ideologij, ki ne pristanejo na demokratično politično igro; itd.

Marsikaterega teh problemov bo rešila — in bo morala rešiti — slovenska družba v slovenski državi na svoj, izviren način, ki ga terjajo posebne slovenske razmere. Malokje bo mogoče enostavno posnemanje tujih rešitev. To bi bilo tudi v nasprotju s temeljitostjo in podjetnostjo slovenskega narodnega značaja in z ljubeznijo do dela. Vsota vsega tega izvirnega iskanja najprimernejših rešitev in izkustev pri tem pa bo dala tisto, kar bi lahko imenovali slovenska civilizacija. Ta pa bo lahko izviren in tudi zanimiv doprinos k splošni civilizaciji demokratičnega sveta. In taka slovenska civilizacija ne bo drugega kot konkretno uveljavljanje demokracije in konkretnost svobode v vsakdanjem življenju ljudstva. To pa bo — in mora biti — vsebina slovenske države. Tako slovensko državo hoče-

mo, čeprav moramo v isti sapi pristaviti, da bi bila najslabša slovenska država za slovenski narod še vedno boljša kot „najboljša“ Jugoslavija, zlasti ker vemo, da „najboljša“ Jugoslavija ne bo nikoli mogoča, ker pojem Jugoslavija je nezdružljiv s pojmom svoboda.

BOGDAN C. NOVAK:

Zgodovinska izdaja narodnih interesov od strani slovenskih komunistov

V spomin Dr. Srečku Baragi

Ob odhodu našega zvestega člana, neumornega odbornika in marljivega sodelavca našega glasila prof. dr. Srečka Baraga je londonski Klic Triglava (Leto XXX, šte. 447—448, 20. aprila 1977) prinesel članek, ki ga z zahvalo piscu nudimo našim bralcem v dobesednem ponatisu. — Op. ured.

1. februarja je umrl v Buenos Airesu profesor dr. Srečko Baraga v 76. letu starosti. Ne bom opisoval njegovega slikovitega življenja kot trgovca, organizatorja visokošolcev, profesorja, političnega in kulturnega delavca ter pisatelja. To bodo gotovo storili drugi nekrologi. Omejil se bom le na njegov največji zgodovinski doprinos, to je na organizacijo slovenskega šolstva na Primorskem, ali pravilneje v coni A Julijske krajine.

Dr. Baraga je nastopil svoje zgodovinsko poslanstvo — in mislim, da je popolnoma prav, če govorimo o njegovem delu kot o zgodovinskem poslanstvu — sredi zelo napetega in nevarnega političnega ozračja. Oglejmo si torej položaj na Primorskem takoj po drugi svetovni vojni kakor tudi Baragov delež pri njem. Le pravilno poznanje političnega položaja in okolja nam bo prikazalo v pravilni luči pomen in veličino njegovega dela.

Ob koncu druge svetovne vojne je dr. Baraga z mnogimi drugimi begunci zapustil svojo domovino in se umaknil na zapad. Takoj je v begunskem taborišču v Monigo pri Trevisu organiziral slovensko gimnazijo. Kot ravnatelj te gimnazije se je konec julija 1945. leta napotil v Trst, da bi dobil dovoljenje od Zavezniške vojaške uprave (ZVU) za preselitev begunske gimnazije iz Moniga v Trst in za njeno uradno priznanje. O tem se je razgovarjal z ameriškim poročnikom, pozneje kapetanom, Johnom P. Simonijem, ki je bil šef oddelka za šolstvo pri ZVU. Tako sta se srečala dva moža, ki sta organizirala slovensko in hrvaško šolstvo v coni A Julijske krajine.

Ko je prišel Baraga v Trst, so bili Angleži in Amerikanci, ki so imeli

v svojih rokah ZVU, posebno pa njihov šef, ameriški polkovnik Alfred C. Bowman, v zelo težkem položaju. Vedeli so, da je italijanski fašizem preganjal Slovence, zatrl njihove šole, gospodarske kulturne in politične ustanove, ter so bili pripravljeni, da te krivice popravijo. To bi bilo toliko lažje, ker so bili Italijani po vojni brez oblasti, dezorganizirani in prepuščeni dobri volji zapadnih zaveznikov. Edina dobro organizirana sila so bili le slovenski in italijanski komunisti, ki so stali na čelu partizanskemu gibanju in njegovim masovnim organizacijam. Ker so bili partizanski oddelki in jugoslovanska armada prvi, ki so zasedli Trst in Primorsko, so komunisti vpostavili svoje slovenske in slovensko-italijanske osvobodilne odbore kot izvrševalce nove oblasti. Vendar so se morale 12. junija 1945 na zahtevo Velike Britanije in Združenih držav jugoslovanske čete po štiridesetdnevni zasedbi umakniti za tako imenovano Morganovo črto, ki je razdelila bivšo Julijsko krajino na dve coni; cono A so upravljale anglo-ameriške sile, cono B pa jugoslovanska armada. Seveda se komunisti niso vdali. Še vedno so skušali obdržati oblast, ali vsaj del oblasti v svojih rokah. Zahtevali so, da njihovi krajevni, mestni in pokrajinski osvobodilni odbori še nadalje funkcionirajo kot nova uprava, dočim bi ZVU postala le neke vrste nadzorni organ. ZVU je zavrnila te zahteve z utemeljitvijo, da komunisti kontrolirajo osvobodilne odbore in ti torej predstavljajo enopartijski sistem, ne pa demokracije, to je zastopstva vseh političnih strank v upravi. Z namenom, da bi organizirala tako demokratično upravo, je ZVU ponovno povabila zastopnike vseh političnih strank. Osvobodilno fronto, prav tako kot italijanske demokratske stranke, da bi se dogovorili o italijanski in slovenski udeležbi v njej. Vendar so komunistični voditelji odklonili vsako sodelovanje. Hoteli so vse ali nič. To pa je postalo usodno za vse Slovence, ki so po določilih mirovne konference ostali v Italiji, ali pa v coni A Svobodnega tržaškega ozemlja, ki se je nekoliko pozneje, to je 1954, tudi združilo z Italijo.

„Administrativni“ umor Devetaka

Ker so komunisti odklonili vsako sodelovanje z Zavezniško vojaško upravo, je polkovnik Bowman izdal 11. avgusta 1945 splošni ukaz št. 11, s katerim je razpustil vse osvobodilne odbore in napovedal novo civilno upravo, ki jo bo organizirala ZVU. Še vedno so se polkovnik Bowman in drugi šefi ZVU trudili, da bi OF poslala slovenske zastopnike v novo upravo. Vendar je bilo vse zaman. Slovenski, italijanski in hrvaški komunisti, partizani in množične organizacije so se povezali v skupno Slovanško-italijansko antifašistično unijo, ali po italijansko, Unione antifascista italo-slava (SIAU-UAIS) in proglasili bojkot vsega, kar je bilo v zvezi z ZVU. Še več, zagrozili so vsakemu posamezniku, ki bi bil pripravljen sodelovati z ZVU, da ga bodo smatrali za izdajalca in ga bo zadelo, kar vsak izdajalec zasluži. Ugrabitev in umor mladega Devetaka, ki je bil doma z

Vrha sv. Mihaela in je sprejel ZVU službo na mirenki občini, je najboljši primer, da se komunisti niso šalili.

Takrat bi Slovenci lahko dobili ne le občinske uprave slovenskih občin, temveč tudi svoje zastopnike v tržaški in goriški mestni upravi in v pokrajinski in deželni administraciji; in slovenščina bi lahko bila uvedena v vse urade, tudi v državne. Ideološka zagrizenost slovenskih komunistov je v glavnem odgovorna, da do tega ni prišlo. Zgrešena politika slovenskih komunistov pa je pripomogla tudi do tega, da so si razmeroma hitro opomogle šibke italijanske sile. Ker so bili italijanski demokratje edina politična skupina, ki je bila pripravljena sodelovati v ZVU, so zasedli novo upravo in začeli sistematično širiti svojo oblast pri ZVU, seveda na škodo Slovencev.

Tak je bil torej položaj, ko je prišel dr. Baraga v Trst. Tukaj naj omenim le to, da je Baraga vse življenje pripravljaj svoje spomine, vendar jih, žal, ni izdal. Sledeče dogodke avgusta in septembra 1945. leta, ki so bili v zvezi z ustanovitvijo slovenskih šol, pa je opisal; in to v svojem predavanju, ki ga je pripravil za 25-letnico ustanovitve slovenskih šol. Vsi moji citati in podatki v tej zvezi so vzeti iz tega predavanja, kot jih je objavil SIJ SLOVENSKE SVOBODE, 15. aprila 1976.

Pa vrnimo se v Trst. Med razgovorom, ki je trajal tri ure, je poročnik Simoni obljubil Baragi, da bo priznal gimnazijo v Monigu, če mu najde slovenskega profesorja, ki bi mu pomagal organizirati slovenske šole v coni A. Ko se je Baraga vrnil v slovensko taborišče, so se vsi strinjali, da bi bil dr. Baraga najboljša oseba; zato se naj vrne v Trst in pomaga poročniku Simoniju, ki ga je nato res imenoval 18. avgusta za strokovnega svetovalca za slovenske šole pri ZVU. Položaj je bil zelo težaven. Dr. Baraga ni poznal Slovencev v Trstu in Gorici, in ni bilo lahko vzpostaviti novih stikov, ker se je večina bala, kako bo SIAU-UAIS reagirala na to. Za Barago je prišel v Trst še profesor Alojzij Gerzinič, ki je že organiziral slovenske šole po Primorskem med okupacijo, ter pomagal vzpostaviti stik s primorskimi šolniki in javnimi delavci. Z njegovo pomočjo je dr. Baraga vzpostavil nekaj zelo važnih kontaktov, ki so bili odločilnega pomena za slovensko šolstvo.

Začeli so s srednjimi šolami

Ker je imela SIAU-UAIS dosti večjo oblast in kontrolo nad ljudmi po slovenskih vaseh kakor po mestih, je dr. Baraga svetoval poročniku Simoniju, naj bi se pričelo vpisovanje najprej v srednje šole, šele pozneje v osnovne. Tako je ZVU razglasila, da se bo pričelo vpisovanje v slovenske srednje šole v Trstu in Gorici od 10. do 15. septembra 1945. V tej zvezi je 31. avgusta šolski odsek pri ZVU poslal poseben odlok Dragotjnu Pahorju, ki je bil šef partizanskega šolstva. V odloku ga poziva, naj v dveh dneh izprazni svoje uradne prostore, ker jih ZVU potrebuje za novega

okrožnega nadzornika slovenskih šol, katerih otvoritev se pripravljala, kot mu je znano. Že čez kako uro je Pahor pridrvel k Simoniju, kjer je protestiral, vpil in grozil; vendar ga je Simoni na kratko odslovil. S tem je bil zadan konec partizanskemu šolstvu v coni A, Dragotin Pahor pa je ostal le še šolski referent pri SIAU-UAIS. Ker je dr. Baraga postal novi predstojnik slovenskega šolstva, je ostal do svoje smrti prepričan, da je Pahor iz užaljenosti vodil dve leti in pol, torej dokler je bil Baraga v Trstu, „krivično, nemoralno in brezobzirno osebno gonjo“ proti njemu. Vendar danes vemo, da je bila vsa Pahorjeva gonja le del splošne gonje, ki jo je organizirala komunistična partija proti ZVU. Iz osebne užaljenosti je bil lahko Pahor bolj goreč kot drugi, zopet pa je mogoče, da je izvajal le navodila političnih voditeljev.

Takoj po razglasitvi vpisovanja se je začela v partizanskih organizacijah ustna kampanja proti vpisu v šole. 11. septembra so spregovorili tudi veliki kanoni. Tega dne je objavil PRIMORSKI DNEVNIK na drugi strani daljši članek, katerega naslov „Ali bomo zaupali otroke izdajalcem?“, pove vse. Takrat je Baraga uvidel, da vse visi na nitki. Vrhovni predstojnik ZVU, polkovnik Bowman, je namreč 4. avgusta na časnikarski konferenci obljubil da se bodo slovenske šole odprle le, če bo dovolj učencev, profesorjev in šolskih prostorov. Dr. Baraga se je zato dobro zavedal, da ne bo slovenskih srednjih šol ne v Gorici in ne v Trstu, če uspe SIAU-UAIS gonja proti vpisovanju. Takrat se je spomnil na g. Škabarja, uglednega slovenskega duhovnika, s katerim ga je seznanil prof. Geržinič.

Odločilna sestanka

Dr. Baraga je povabil g. Škabarja v svoj urad ter mu razložil nevaren položaj, v katerem se je nahajala ustanovitev slovenskih šol. Sam pravi o tem: „Prosil sem ga, naj me poveže s kom, ki je pri komunistih v vodilnih vrstah, a je zaveden Slovenec. Rekel sem mu, da mi narodna dolžnost narekuje naj obvestim o tej nevarnosti koga, ki je narodno zaveden, čeprav sodeluje s komunisti.“ Tako je Škabar organiziral sestanek med dr. Barago in dr. Tončičem na svojem stanovanju pri sv. Jakobu 12. septembra popoldne med peto in šesto uro, to je naslednjega dne po objavi gornjega članka v PRIMORSKEM DNEVNIKU. Na sestanku je dr. Baraga obrazložil dr. Tončiču, da slovenskih srednjih šol ne bo, če vpis ne bo uspel. Povedal mu je še, da tudi Italijani zelo nasprotujejo ustanovitvi slovenskih srednjih šol, posebno v Trstu, ker se bojijo, da bi Jugoslavija uporabila obstoj slovenskih srednjih šol na mirovni konferenci kot dokaz, da slovenska skupnost v Trstu ne le obstaja, temveč je tudi aktivna in narodno zavedna. V potrdilo je pokazal dr. Tončiču petnajst tipkanih strani dolg italijanski predlog, ki ga je pripravil za ZVU italijanski nadzornik (provveditore) dr. Tavella, v katerem je stalo tudi tole: „Tanto più assurda é la pretesa degli Sloveni, di evidente carattere politico, di avere una Scuola Media slo-

vena in città.“ (Toliko bolj nesmiselna je slovenska zahteva, ki ima očitno političen značaj, da bi imeli v mestu slovensko šolo). Tavella zaključuje odstavek: „La Scuola Media, a cui gli sciovinisti slavi tendono, é dunque un' arma politica, di cui gli sciovinisti jugoslavi si vogliono servire.“ (Srednja šola, ki bi jo radi imeli slovenski šovinisti, je torej orožje, ki se ga bodo poslužili jugoslovanski šovinisti). Dr. Baraga je svoja izvajanja zaključil takole: „To sem vam hotel povedati, ker se zavedam zgodovinske odgovornosti. Vas pa prosim, da storite vse, kar je v vaši moči, in povejte še drugim, kar sem vam povedal. Vedite, da ne gre več za dneve, ampak že za ure; in če te zamudimo, primorski Slovenci ne bodo imeli nikdar več slovenskih srednjih šol ne v Trstu ne v Gorici.“

„Na levo okrog“ Primorskega Dnevnika...

Dr. Baraga ni nikdar več videl dr. Tončiča, niti ni izvedel, kaj je dr. Tončič tisto noč delal, s kom je govoril in kam je šel. Vendar je sestanek takoj prinesel pozitiven rezultat. Že naslednjega dne, 13. septembra 1945 je PRIMORSKI DNEVNIK objavil na drugi strani poziv, naj se slovensko dijaštvo na Primorskem v celoti vpiše v slovensko srednjo šolo v Trstu in Gorici, kakor poziva razpis ZVU. „Dokažimo z vpisovanjem vsega našega dijaštva upravičenost naše zahteve po slovenskih srednjih šolah,“ je zaključil PRIMORSKI DNEVNIK svoj poziv. Drugi dan je ta poziv ponovil. Šele pozneje se je izvedelo, da je tisto noč po Baragovem razgovoru s Tončičem starosta slovenskih advokatov v Trstu, dr. Josip Abram, zagrozil komunistom, da jih bodo slovenski nacionalisti zapustili, če ne dovolijo vpisovanja v slovenske srednje šole. To je bila velika zmaga dr. Barage. Led je bil prebit in slovenski dijaki so se vpisali v slovenske srednje šole v veliko večjem številu, kot je pričakovala ZVU in kot so napovedovali Italijani. Korist pa so imeli predvsem primorski Slovenci sami. Zaradi tako številnega vpisa je ZVU ustanovila v Trstu nižjo in višjo realno gimnazijo ter trgovsko akademijo, v Gorici pa nižjo in višjo klasično gimnazijo in nekoliko pozneje še slovensko učiteljske. Pozneje so bile organizirane strokovne in vse ljudske šole ter otroški vrtci. Obstoje osnovnih šol ni bil več odvisen od vpisovanja. Dr. Baraga je dosegel, da je bila slovenska osnovna šola organizirana v vsaki vasi, kjer je bilo dovolj otrok. Osnovne šole so pričele delovati ne le v Gorici, temveč tudi v tržaških predmestjih ter v središču samega Trsta v ulici Sv. Frančiška. Temu moramo pripisati, da sta dr. Baraga in poročnik Simoni organizirala tudi hrvatske osnovne šole in učiteljski tečaj v puljskem okrožju.

S tem pa so se skrbili in delo dr. Baraga šele začele. Imel je najlepšo priliko, da je uporabil vso svojo veliko organizacijsko sposobnost. Treba je bilo najti dovolj profesorjev in učiteljev. Mnogo domačinov se še vedno ni upalo blizu, drugi pa niso imeli slovenskih šol in zanje je bilo treba organizirati posebne slovenske jezikovne tečaje. Pri vsem tem delu so

dr. Baraga pomagali tudi begunski profesorji in učitelji, ki so zamašili marsikatero vrzel. Med begunci je zopet bilo mnogo razumnikov, ki so bili pripravljeni pomagati, pa jim je manjkala strokovna izobrazba. Tudi zanje je bilo treba organizirati posebne strokovne tečaje. Vendar se z osebjem težave niso končale. Ni bilo ne šolskih knjig ne drugih učnih pripomočkov. Treba je bilo poiskati kompetentnih oseb, da so spisale šolske knjige od prvega razreda osnovne šole do zadnjega razreda gimnazije. Treba je bilo izposlovati denarna sredstva od ZVU za tisk, za nabavo instrumentov ter druge opreme za fizične, kemične in prirodopisne laboratorije, kakor tudi za zemljepisne in zgodovinske potrebščine, za šolske knjižnice ter za zado- stitev še mnogo drugih večjih in manjših potreb. Skratka, treba je bilo pričeti iz nič. Končno je bilo treba dobiti prostore za srednje, strokovne in ljudske šole. Mnogo truda je bilo treba, da je ZVU nakazala vsa potrebna poslopja, posebno za slovenske strokovne in srednje šole v Trstu in Gorici. Pomisliti moramo, da to ni bilo lahko, ker je bilo mnogo poslopij med vojno poškodovanih, gradiva pa je primanjkovalo posebno prva leta po vojni.

Toda gonja se nadaljuje

S tem, da so komunisti dovolili vpisovanje, pa njihova propaganda proti slovenskim šolam ni prenehala. Na pritisk slovenskih nacionalistov so sicer bili slovenski komunisti prisiljeni napraviti „korak nazaj, vendar, kot je dr. Baraga sam zapisal, s tem še niso privolili, da bodo učenci te šole tudi lahko obiskovali. Gonja proti šolam se je nadaljevala tako ustno, oči osebe do osebe, po SIAU-UAIS organizacijah, kakor tudi v PRIMORSKEM DNEVNIKU. Zadnji se je posebno zaganjal proti begunskim učiteljem in profesorjem. Zaradi te gonje se mnogi primorski učitelji niso upali pridružiti slovenskim šolam v coni A in so rajši poučevali v jugoslovanski coni B. Vendar pa gonja proti slovenskim šolam ni imela takšnega uspeha, kot so komunisti pričakovali. Starši so bili naveličani ilegalnega pravnega položaja, ki so ga imele slovenske šole med in po vojni, in so radi pošiljali svoje otroke v legalno ZVU šolo. Hoteli so, da dobijo njihovi otroci pravno veljavna spričevala, s katerimi se bodo lahko vpisali na višje šole ali pa zaprosili za ustrezne javne in privatne službe. Pozneje se je komunistična gonja usmerila bolj na posamezne učitelje, katerim so grozili ustno in po časopisju. V mnogih primerih ni ostalo le pri grožnjah. Prišlo je do dejanskih napadov, pa tudi do ugrabitev in ubojev. Proti dr. Baragi se je gonja nadaljevala ves čas, to je dve leti in pol, dokler je bil v Trstu. Še več, dne 7. februarja 1946, je bil v odsotnosti obsojen v Jugoslaviji na smrt. Zato je lahko razumeti, zakaj se je dr. Baraga odločil, da bo emigriral, kakor hitro se je ponudila prilika. Tako je prve mesece 1948. leta zapustil Trst in se naselil v Argentini, kjer je ostal do svoje smrti.

S hvaležnostjo se spominjamo prav vsega, kar je dr. Baraga storil za slovensko stvar v coni A. Izmed vsega njegovega dela pa je gotovo najvaž-

nejša ustanovitev slovenskih srednjih šol. Po njegovi zaslugi smo Slovenci dobili *prvič v zgodovini, državne in srednje šole v Trstu in Gorici*. Še več, lahko rečemo, da Slovenci v Trstu in Gorici danes skoraj gotovo ne bi imeli slovenskih srednjih šol, če jih ne bi dosegli takrat. Italijani so bili pripravljeni ustanoviti slovenske ljudske šole v slovenskih vaseh in občinah, mogoče še v tržaških predmestjih, nikakor pa niso bili pripravljeni priznati slovenskih srednjih šol. Slovenske srednje šole so bile za Italijane prav tako anatema, kakor je bila, in je še danes, uporaba slovenskega jezika v javnih uradih. Obžalovati moramo le to, da ni bilo več Barag, ki bi uvedli slovenski jezik tudi v mestno-občinske, pokrajinske, deželne in državne urade, seveda tudi na sodišča. Zavedati se moramo, da imajo Slovenci v Italiji le tiste institucije in pravice, ki so si jih pridobili prva leta pod ZVU. Italija je pozneje te institucije in pravice priznala, le malo pa je temu pridala. Največji kras vseh teh institucij pa je slovensko šolstvo, kateremu je dr. Baraga položil soliden temelj.

Izredna osebnost

Da je dr. Baraga lahko vse to dosegel, je moral imeti veliko poguma, velike organizatorske sposobnosti, veliko vztrajnosti, veliko narodne zavesti ter fin diplomatski čut. Vse te njegove osebne lastnosti pa so prišle najlepše do izraza, ko se je odločil, za pogovor z dr. Tončičem. Pokazal je močno narodno zavest. Zaradi nje je prezrl osebno nevarnost in ideološke predsodke in spravlil v nevarnost celo svoje sodelovanje z ZVU; saj ni nihče vedel za njegov sestanek; niti poročnik Simoni. Izkazal pa je tudi fin diplomatski čut: Izbral je pravi trenutek, pravo osebo, pravi način in pravo dokumentacijo ter rešil slovenske srednje šole, ko je njihova ustanovitev visela na tanki nitki. Zato pa tudi mislim, da je za vso Baragovo zgodovino slovenskega šolstva ta sestanek silno važen, če ne najvažnejši. Vsa bogata Baragova dediščina izhaja iz njega. Še več, kot blisk presvetli vso Baragovo osebnost in vse njegove pozitivne lastnosti.

DOMOBRANCI! Vaša borba ni končala na Vetrinjskem polju! Tam se je pričel odločilni boj za bodočnost, ki je sicer zahteval dvanaest tisoč vaših soborcev takoj na začetku, toda zmaga je vaša! V napad torej! Ne pozabite, da so vaši sinovi in vnuki danes tudi že vaši soborci! Bodite jim vodniki — do končne zmage, ki je svoboda naše zasužnjene domovine! Vsi, ki ste v slavnih dneh vaših zmagovitih bojov proti mednarodni zločinski zaroti na naši zemlji stali v vrstah domobrancev, spomnite se, da ste bili eno! Vaš boj še ni končan! Združite se ob spominu mrtvih junakov — za zadnji, odločilni boj!

SLOVENSKI DAN V BUENOS AIRESU

Tajnik Zedinjene Slovenije nam je poslal s prošnjo za objavo sledeče poročilo. — Op. ured.

Lepo je bilo videti množico rojakov tudi letos na že tradicionalni prireditvi Slovenskega dne, ki ga je pripravil Dom v San Martinu pod okriljem Zedinjene Slovenije.

Dan je bil sončen kot malo takih, kar je ustvarilo tako prisrčno razpoloženje med rojaki.

Poskrbljeno je bilo za duha in telo. Pri slovesni dopoldanski maši, ki jo je daroval Msgr. Anton Orehar, je ubrano prepeval sanmartinski pevski zbor. Opoldne pa so si številne družine privoščile izbranih jedil skupnega kosila, ki so ga pripravile slovenske žene iz okoliša.

Največ se nas je pa zbralo pri popoldanski prireditvi. Krekovo geslo „Ni delovanja brez združevanja“ je povezovalo vse misli. Sledili so nastopi dveh pevskih in treh folklornih skupin. Odrski prizor po zamisli g. Antona Pavliča je ustvaril toplo vzdušje med udeleženci. V nagovorih sta g. Marjan Loboda, predsednik Zedinjene Slovenije, in g. Franc Zorec, predsednik Doma v San Martinu, pozivala k sodelovanju z našo organizirano skupnostjo.

Slavnostni govor Slovenskega dne je pa imel zaslužni javni delavec č. g. Jože Košiček. Sijajno je orisal lik Janeza Evangelista Kreka in opozoril na naše naloge v izseljenstvu. Njegove bogate misli so vsi zbrani sprejeli z velikim aplavzom.

Občinstvo je z navdušenjem sprejelo predlog, da se vsem rojakom po svetu pošlje pozdrav s tega slovenskega dne, ki se glasi takole:

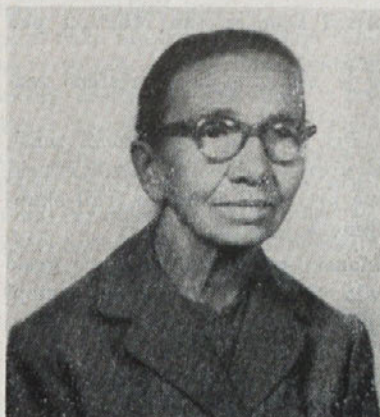
SLOVENKE IN SLOVENCİ V ARGENTINI, ZBRANI POD GESLOM DR. JANEZA EVANGELISTA KREKA „NI DELOVANJA BREZ ZDRUŽEVANJA“, POŠILJAMO IZ SLOVENSKEGA DOMA V SAN MARTINU OB PRILIKI SLOVENSKEGA DNE VSEM ROJAKOM ŠIROM ZEMELJSKE OBLE TOPEL IN ISKREN POZDRAV Z ŽELJO, DA BI IZ NAŠIH VEDNO TESNEJŠIH VEZI PORASLA MOGOČNA SVOBODNA SLOVENIJA V SVETU.

Sledil je družabni del ob zvokih slovenskega instrumentalnega orkestra iz Carapachaya.

Kar smo, kjer smo in kar delamo, vedno gre pred nami nesmrtni zgled tisočev junakov, ki so v slavnih četah slovenskega domobranstva o pravem času in na pravem mestu kazali pravo pot svobodoljubnemu človeštvu ter s smrtjo zapečatili svojo zvestobo

Bogu — Narodu — Domovini!

Gdč. Malči Mežan – umrla

„Danes meni, jutri tebi“ se je glasil napis na križu prislonjenem k zidu ob glavnih hišnih vratih, kadar je doma v Sloveniji ležal mrlič na mrtvaškem odru.

Nikoli ne vemo, kje in kedaj bomo končali naše življenje.

V zgodnjih jutranjih urah se je kot običajno Malči napotila k sv. maši v bližnjo cerkev sv. Andreja. Ob prečkanju ceste jo je brezvestni vozač podrl z avtom ter pobegnil. Prizadel ji je hude telesne poškodbe vsled katerih je po dveh dneh trpljenja umrla 30. junija 1977 v Sanmartinski bolnišnici.

Živela je osemnajst let v Pavlovčičevi hiši, kamor smo jo potem, ko je bila v tej hiši položena na mrtvaški oder, hiteli kropiti Slovenci in sosedge Argentinci.

V petek 1. julija pa smo jo kljub delavniku v lepem številu spremili prijatelji ter znanci na njen poslednji poti.

Po obrednih molitvah g. župnika Fr. Berganta, se je od pokojnice z lepimi besedami poslovil prof. Ignacij Frančič. Poudaril je, da je bila gospodična Malči žena globoke vere, močnega značaja ter zvesta idealom, zaradi katerih je padlo nasilne smrti na tisoče mladih Slovencev. Tudi ona je pred več kot 30 leti nastopila pot begunstva.

Pokojna Malči se je rodila 10. julija 1898 v Hotiču pri Litiji, kjer je njen oče Rajko služboval kot nadučitelj. Večkrat je pokojnica poudarila tele besede: „Očetu se imam zahvaliti, da sem postala in ostala zavedna Slovenka in pozneje javna delavka.“

Celih šestnajst let je živela pokojna Malči v bosanskem Sarajevu, mestu treh različnih kultur, a vedno tesno povezana s peščico Slovencev, katerim je posvečala vso skrb.

V letih tuje okupacije se je preselila v Ljubljano, kjer se je preživljala z ubadanjem šivanke, pa je kljub zaposlitvi našla čas za duhovno poglobitev slovenske žene v letih, ko jo je ta najbolj potrebovala; zato je morala

1945. leta nastopiti pot begunke. Leta 1948 je emigrirala v Argentino. Ko je pokojni svetnik Karel Škulj prišel postavljati temelje organizirani slovenski skupnosti v San Martinu, je v osebi pokojne Malči našel zvesto sodelavko — predvsem pri „Slovenski besedi“.

Pokojnica je imela močno razvit kritični duh: mnogo je brala slovenskega tiska, celo španščino je dobro obvladala kljub visoki starosti. Med njeno najljubše čtivo pa je gotovo spadala revija „*TABOR*“, katera po njenem mnenju najboljše prikazuje leta tuje okupacije in revolucije v Sloveniji. Vsaka slika na ovitku te po Malčinem mnenju predstavlja živ dokument naše krvave zgodovine.

Mnogokrat smo se odborniki društva in konzorcija revije „*Tabor*“, sestali na njenem stanovanju, kjer smo ob njeni navzočnosti razpravljali o urejevanju revije in vseh mogočih problemih in nam je na teh sestankih gdč. Malči stregla z dobro črno kavo — „tako kot nekoč sarajevskim Slovencem“, je dejala.

Malo pred svojo smrtjo se je odločila, da bo jesen svojega življenja preživela med rojaki v slovenskem zavetišču Dr. Gr. Rožmana. Toda Stvarnik je za njo pripravil še lepše bivališče — poklical jo je k sebi.

Draga gdč. Malči: naj Vam Bog vsa dobra dela stoterokrat poplača, in Vam pokloni večnega miru in pokoja!

Zupeklo ga je . . .

Ljubljansko „*DELO*“ je 7. maja t. l. objavilo daljši odgovor na članek z naslovom: Izdaja ali „izdaja“, ki je bil objavljen v številki 1—2, 1977 našega glasila. Članek v „*DELU*“ je podpisal Mile Šetinc.

Namen našega glasila ni voditi polemiko s slovenskimi komunističnimi predstavniki ali časnikarji. Zato se omejujemo samo na naslednje točke:

- 1.) V našem glasilu objavljeni članek je bil napisan v odgovor na pisanje Frančka Šetince. S tem je z naše strani to poglavje tudi zaključeno.
- 2.) Dejstvo, da je članek v „*DELU*“ podpisal MILE Šetinc, ki je po vsej verjetnosti sorodnik Frančka, dokazuje, kar je bilo v našem glasilu že večkrat zapisano; namreč, da Franček Šetinc, ki tako pogosto napada slovensko emigracijo odnosno Slovensko domobranstvo, nima pojma, kaj se je med vojno v resnici dogajalo v Sloveniji, ali še bolje v Ljubljanski pokrajini, ter da zato tudi ni kvalificiran za razpravljanje o tem obdobju. S tem je torej vsaj vprašanje Šetinčeve kompetence slednjič rešeno — v našo korist.

TORONTO:

Krajevno društvo Tabor, se je v soboto zvečer, 4. junija, pri sveti maši v New Torontu z molitvijo v duhu združilo z našimi junaki. Cerkev je bila polna in g. Časl, ki je to sveto mašo daroval, nas je v pridigi, ki je bila našemu času zelo primerna, spomnil in opomnil, da ne smemo pozabiti Vetrinja, grozote, ki so sledile in današnjih časov v domovini in med nami v tujini.

GLAVNI OBČNI ZBOR:

Naš glavni redni občni zbor Tabor-a SPB se bo letos vršil v soboto 3. Sept. (Labour Weekend) v Milwaukiju na zemljišču društva Triglav. Vabimo vsa krajevna društva, zastopstva in posameznike, da med svojimi člani in poznanimi organizirajo čim več ljudi in zlasti družin, da se udeležijo tega našega največjega sestanka. Skupno smo bežali, skupno trpeli po taboriščih, sedaj je pa prišel čas, da se spoznamo in navežemo prijateljske vezi. Že nekaj let so ti naši občni zbori družabnega značaja; zato brez skrbi pripeljite svoje družine v soboto zvečer v Milwauki, da bomo lahko izmenjali misli in vam po kratkem sporedu predstavili novi glavni odbor.

Ob istem času se bodo vršile v Lemontu (ki ni predaleč od Milwaukija) razne proslave v čast Baragu. Tudi teh se bomo lahko v nedeljo 4. sept. udeležili. Autobusi se bodo organizirali v Clevelandu in eden v Kanadi, ki bo pobral ljudi v Torontu, Hamiltonu in Windsorju.

Naprošamo vsa društva, da glavnemu odboru pošljejo svoje letno poročilo, da se objavi v zapisniku.

V kratkem boste dobili volivnice za pismene volitve. Prosimo vas, da jih čimprej izpolnite in vrnete. Ravnotako pošljite svoje predloge, ki se naj obravnavajo na tem našem forumu.

Ne pozabite na letno naročnino in članarino za Tabor.

Koncem junija bomo poslali vsakemu od naših rednih podpirancev podporo.

T A B O R — S P B

Mesec maj in junij bosta za vedno ostala v spominu našega naroda kot največja in najbolj tragična momenta naše zgodovine.

17. maja leta 1942, pred petintridesetimi leti, je skupnica 17 ljudi s puško v roki začela borbo proti komunizmu. Opolnoči so polni idealizma začeli pri Sv. Urhu svojo prvo hajko proti partizanom. Postali so seme, ki je rodilo našo slovensko protikomunistično vojsko. Bili so nam v zgled

nesebične borbe in požrtvovanja. Vsi vemo, kako so sledile borbe, in vsi vemo, kako so se nizale naše zmage. Domobranski udarni bataljoni so čistili našo slovensko zemljo. Totalna zmaga nad komunizmom je bila pred vrati. Izdani smo bili; verjeli smo našim takozvanim zaveznikom in s pesmijo na ustih smo odhajali iz Vetrinja v „Italijo“, da se zedinimo z ostalo protikomunistično vojsko.

Vetrinje niso naša krivda; naselili smo limanicam in prevaram onih, katerim smo zaupali. —

Brat in sestra, nikdar ne smemo pozabiti teh junakov, naša sveta naloga je, da vsemu svetu pokažemo in dokažemo, da kompromisa in dialoga s komunizmom ne poznamo in ne priznamo.

Sedaj pa preglejmo naše vrste! Koliko naših se je že izneverilo in pozabilo na ideje, za katere smo zapustili našo rodno grudo! Ko bi morali kričati resnico, molčimo, gremo domov na nepotrebne obiske, udeležujemo se prireditvev in nastopov, ki so poslani in organizirani od komunistov. To so isti komunisti, ki so še danes na oblasti, in oni so krivi pokola naših bratov in sester v Teharjih, v Rogu in ostalih neštetih in nepoznatih moriščih.

Odkrito se vprašajmo; Kam je šla naša borbenost? Je mogoče, da smo se že toliko pomehkužili, da smo pripravljeni pozabiti na vse te krivice in grozodejstva?

Letos sredi junija so se v Beogradu sestali zastopniki 35 narodov, ki so pred dvema leti podpisali listino, ki naj garantira vsem narodom pravico samoodločbe. V Helsinkiju so odločili, da ima vsak narod pravico, svobodno odločiti svojo notranjo in zunanjo politično ureditev; podpisali so, da vsak narod lahko na svobodnih volitvah izbere svoje predstavnike. Edini kandidati pri nas doma so člani komunistične stranke! Vprašajmo se, kje je svobodno šolstvo, kje svoboda misli in vere, kje so enake pravice do upravnih služb!

Kakšna ironija; ta konferenca, ki je bila sklicana, da bi pregledala, če so se vsi pogoji Helsinka uresničili, se je vršila v državi, kjer narodi ne odločajo; govori samo partija.

Za glavni odbor

S. Palčič

Ker je ena izmed bistvenih nalog „TABORA“, ohraniti in do skrajnih meja vsega sveta razširiti pravično slavo naših padlih prvoborcev za svobodo in dostojanstvo človeka, je majhen del naše hvaležnosti tudi v tem, da redno poravnate naročnino in darujete v naš Tiskovni sklad! Nikdar ne pozabimo, da so naši mrtvi o pravem času in na pravem mestu postavili mogočen zgled za vse svobodoljubno človeštvo! Storimo vse, kar je v naši moči, da bo svet zvedel za njihovo žrtev!

✦ JANKO PETRIC

Domobranec in slovenski junak.

Ko se — ne malo po naši krivdi — sinovi preživelih domobranskih bojevnikov v zmedi pojmov tujega sveta mogoče zgledujejo celó po perverznh vzorih lažnih junakov, ki jih povzdiguje v dnini svetovne komunistične revolucije plačana propaganda, prinašamo dobesedni ponatis spominskega članka iz ljubljanskega Slovenskega doma X/17 z dne 28. aprila 1945 o enem izmed pristnih vzorov, kakršne je dajal naš narod, ko je s krvjo svojih najboljših sinov o pravem času in na pravem mestu kazal vsemu svobodoljubnemu človeštvu pravo pot. — Op. ured.

Zajokale so v teh dneh belokranjske loze, ko so jim pomladni vetrovi iz suhokrajinskih goličav prinesli žalostno sporočilo, da je na Rdečem Kamnu padel za Boga, narod in domovino domobranski nadporočnik Petric Janko, najhrabrejši borec v domobranskih vrstah. Vsem, ki smo poznali dolgo, krvavo in križevo pot mladega študenta Janka, je zastalo srce ob misli, da Janka ni več. Sto in sto bojov je preživel, vedno bil prvi na čelu svojih fantov, tisoč krogel je žvižgalo mimo njegove glave, a prav na pragu svobode, v času ko izginja zadnji tolovaj z okrvavljene slovenske zemlje, je tudi on moral oditi na zadnji pohod v večnost.

Dolgo smo ga že poznali, toda Jankov lik nam šele ob njegovi smrti stopa v vsej jasnosti pred oči. Morda smo res gledali prej v njem samo neustrašenega vojaka. Toda sedaj, ko imamo v rokah nekaj njegovih skromnih zapiskov, smo šele prišli do spoznanja, kako idealnega fanta in kako izoblikovanega protikomunističnega boreca smo izgubili v njem. Zato je prav, da se mu za to obdolžimo tudi v našem listu, čigar sotrudnik je že leto dni bil in napisal zanj med drugim svoje spomine pod naslovom: „Po krvavih sledeh...“

* * *

Na novega leta dan v letu Gospodovem 1924. je v Bojanji vasi v metliški občini prišel na svet otrok, ki so mu dali ime Janko. Bil je prvi sin velike Petricove družine. Za njim se je rodilo še 7 otrok, ki danes z očkom in mamico pričakujejo, kdaj se bo vrnil v revni domek najstarejši, Janko, in jim svobode prinesel.

Velika revščina je vladala v Jankovi hiši. Mali Janko je že v prvih letih življenja kazal izredno živahnost in nadarjenost, zato je prosil očeta,

če bi smel v šole. Oče je tožil, da pač ne bo denarja za študiranje toda Janko ga je tolažil rekoč: „Oče, ne bodi v skrbeh zame, pomagal si bom sam.“

Študentova trnjeva pot

Janko je odšel v šole v Novo mesto. Trdo je bilo njegovo življenje, saj je bil večkrat lačen ko sit. Toda prav v takem življenju se je koval njegov značaj. V takem življenju je sam spoznal bedo lačnih in zapuščenih in že tedaj sklenil, da bo vse svoje življenje posvetil reševanju teh. Kot študent se ni nikdar družil z mestno gospodo, pač pa smo ga nešteto krat videli v družbi z berači, z revnimi študenti, katerim je vedno dajal poguma za življenje.

Mnogo je bral, za vsa vprašanja življenja se je zanimal in bil vnet član dijaških kulturnih organizacij. Začel je s pesmimi, napisal je več sonetnih vencev, ki jih je pošiljal svojemu župniku, dobrotniku v oceno. Bil je sodelavec „Belokranjskega Vestnika“ in vnet član belokranjskega dijaškega počitniškega društva „Plug“.

Nihče ni videl mladega študenta, da bi kdaj lenaril. Če ni imel drugega posla, je šel k sosedom pomagat na polje. Ni čudno, da ga je vsa vas ljubila.

Posebno pa je Janka odlikovala neizmerna ljubezen do belokranjskih polj in vinogradov do vse slovenske domovine. Ko je videl, da vse tisto kar je najbolj ljubil in za kar je bil pripravljen vsak hip dati življenje, gre po zlu, je sklenil, da se bo boril, dokler ne bodo njegovi vzori o svobodni domovini doseženi.

Mnogokrat mi je v tihih večernih urah pripovedoval, kako ga je bolelo v duši, ko je videl, kako gospodarijo nad našo lepo zemljo sovojci. Videl je, kako odhajajo najboljši njegovi prijatelji v internacije, videl, kako jokajo zapuščeni domovi.

V te strašne dni je od nekje prišel tudi do njega klic „svoboda, osvoboditev, boj proti okupatorju!“

Janko, ves navdušen za svobodo, se je razvnel ob teh čudovitih besedah in bil pripravljen vse storiti, da bi res svoboda čimprej zasijala.

Vaba „svobode“

Prihajali so ljudje od vseh strani, vsi s svobodo na ustih. Janko je dneve in noči žrtvoval, zbiral domače fante okrog sebe, jim v najlepših podobah slikal svobodno slovensko zemljo. Niti od daleč ni slutil, da se skriva za vsem tem satanski obraz komunizma.

Moral je potem v zapore, iz katerih se je srečno izmuznil. Videl je, da se bo to v kratkem ponovilo, če bo ostal na mestu, zato se je s prijatelji skrival v gozd.

Tu pa je že našel temne ljudi, ki jih je dobro poznal po njihovi pre-

teklosti. Dobro je vedel, da se taki ljudje ne morejo boriti za take ideale, kakor se misli boriti on. Toda bilo je prepozno. Dobili so ga v svoje roke in zahtevali od njega, da bi tulil z volkovi.

Odšel je na dolgo trnjevo pot polno preizkušnje in trpljenja, stokrat se mu je režala smrt v obraz, stotine so padale ob njem, toda Janko, ki je vedno nosil v duši neskajljeno podobo prave svobode, je ostal močan.

Vso to dolgo enoletno pot boja za namišljeno „svobodo“ je sam najlepše opisal v našem listu pod naslovom: „Po krvavih sledeh“.

Legionar

V tem letu se je Jankov značaj skoval do zadnjih podrobnosti. Od blizu je gledal zločinsko igro komunistov pri nas in drugod, dokler ni v njem dozorel sklep, da bo od njih bežal, povedal trpečim Belokranjcem in vsem Slovencem, da komunizem pelje še v stokrat hujše suženjstvo, kakor so ga morali naši predniki prenašati v dobi tlačanstva.

Po skrivnih poteh je sporočil dedu, da hoče zapustiti roparske vrste in oditi med borce za resnično svobodo. Po dedu je javil legionarski postojanki v Črnomelj, da hoče tudi on postati legionar, protikomunistični borec. Pobegnil je in se priključil legionarjem.

Komunisti so zvedeli za to. Ker niso mogli več dobiti v roke Janka, so odpeljali v gozd deda in ga strahovito mučili. Za jezik so ga z žeblijem pribili na štor, dokler ni 84 letni starček izdihnil duše. Ob smrti starega očeta je Janko na novo prisegel, da se bo boril še odločnejše proti komunističnim zverem.

„Štajerski bataljon“

Zaradi svojih sposobnosti je kot legionar hitro napredoval. Postal je častnik, ki je svoje fante zmagovito vodil v tevilnih bojih. Vedno je pa jasneje spoznaval, kako tesno je sodelovanje med komunisti in badoglievci. Sam je doživel nešteto primerov odkritega sodelovanja. Zato je spoznal, da s takim načinom boja proti komunistom ne bomo nič dosegli.

Zato je sklenil s prijatelji, da se bo od legionarjev ločil in da bodo osnovali nov, res pravi protikomunistični odred, ki bo uničeval komuniste samostojno, brez italijanske vednosti.

Ustanovil je tako imenovani „štajerski bataljon“. V svojih skromnih zapiskih pravi o tem bataljonu takole:

„Štajerski bataljon je bila protirevolucionarna edinica. Ob začetku je bil bataljon preslaboten, da bi se boril s komunisti odkrito, zato smo nastopali pod krinko tolovajskih čepic in se izdajali za tolovajski bataljon.

V kratkem smo tako zasloveli, da so nam novomeški komunisti pošiljali obleko in cigarete. Celó glavna komunistična komanda v Kočevskem Rogu nam je dajala navodila, koga moramo likvidirati. Izvedeli smo, da

bi z nami radi dobili zveze tudi badoglijevski komunisti, da bi nam v potrebi pomagali.

Iz Kočevskega Roga smo dobili nalog, da moramo likvidirati stopiškega kaplana. Res smo vprizorili aretacijo in kaplana peljali v Novo mesto, da smo ga tako rešili pred komunističnimi morilci. V Rog smo poročali, da smo ga likvidirali, zato so nam poslali posebno čestitko za to „junaško“ dejanje.

Vendar nismo mogli dolgo ostati v tem položaju. Komunisti v Rogu so nas razkrinkali in začeli so se stalni boji z njimi. Dostikrat se je zgodilo, da so „Štajerski bataljon“ napadle celo brigade, toda vedno je bil on zmagovalec. A zaradi šibkosti bataljona je bilo treba taktiko spremeniti. Vsi smo se jokali, toda drugega izhoda ni bilo. Zadnjikrat je „Cigo“ dvignil slovensko zastavo, v gorskih vrhovih je zadonela pesem, nato pa smo morali oditi v bunkerje na Dolž. Tu je bil „Cigo“ komandant posadke. Komunisti so nas neprenehoma napadali, toda vedno smo jim pokazali, kako trdo udarja prava slovenska pest.

(Sledi)

DAROVALI SO:

<i>Za zavetišče od 1. 6. 1977. do 30. 6. 1977.:</i>		Dr. Komotar — druž. (dol.)	50
Dr. Pezdirc Lado	880	Buria Jože	1.000
Kukovič Lucija	3.000	V spom. na pok. <i>Dr. Milan Bano:</i>	
N. N.	3.000	Dr. Komotar — druž. (dol.)	50
Gerzetič Milka	10.000	V spomin na junijske žrtve:	
Rajer Simon	880	Buda Stane	2.000
Leskovec Alojzij	10.000	V spomin na pok. <i>Malči Mežan:</i>	
Cuderman Marija	1.000	Banko — družina	5.000
Čisti dobiček pri kosilu v Slomškovem domu — Ramos Mejía v nedeljo 19. 6. 1977.	61.258	<i>Tiskovni sklad gl. Tabor:</i>	
(v dolarjih:)		N. N.	400
Kelman Ludvik, USA	10	N. N.	2.000
V spom. na pok. <i>Lovšetovo mamo:</i>		N. N.	300
Škerbec Gabriela	1.000	N. N.	400
V spomin na pok. <i>Franc Vitriha:</i>		Brelj Janez	200
Cestnik — družina	1.000	Gregorin Albina	400
V spomin na pok. <i>Miro Bodnar:</i>		Starič Janez	400
Repar — družina	3.000	Kržišnik Jože	400
V spomin na pok. <i>Marijo Mikolič:</i>		Buda Stane	1.000
		Marolt Anton	650
		N. N.	1.000
		Zupančič Ivanka	400
		Šušteršič Marjan	500

VSEBINA

¡Por Dios — Pueblo — Patria!	161
Za Boga — Narod — Domovino!	162
Naše poslanstvo	163
General Leon Rupnik — Delavstvo	167
Zunanje ministrstvo ZD o Slovenskih domobrancih	171
Helsinki v Beogradu	173
Za beležnico	173
Umik iz Slovenije (Stane Buda)	174
Ob novi spominski plošči	178
Matica Mrtvih 1941—1945	181
Rešenec (N. N.)	188
Kakšna slovenska država? (Franc Jeza)	190
Zgodovinska izdaja narodnih interesov od strani slovenskih komunistov (Bogdan C. Novak)	194
Slovenski dan v Buenos Airesu	201
Naši mrtvi	202
Zapeklo ga je	203
Iz društev	204
Naši vzori: Janko Petric	206
Darovali so	III

Cerreo Argentino Sucursal J. L. Suárez (B. A. A.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 2125
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2119